

Zhodnocení Nejvyššího soudu SSR ze dne 22.05.1985, sp. zn. Cpj 13/85, ECLI:CZ:NS:1985:CPJ.13.1985.1

Číslo: 50/1985

Právní věta: K výkladu niektorých ustanovení noviel Zákona o rodine, Občianskeho zákonníka, Občianskeho súdneho poriadku a Notárskeho poriadku z roku 1982.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 22.05.1985

Spisová značka: Cpj 13/85

Číslo rozhodnutí: 50

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Zhodnocení

Hesla: Bezpodílové spoluvlastnictví manželů, Cena, Dědění, Dokazování, Doručování soudem, Koupě, Náhrada škody, Náklady řízení, Národní výbory, Nároky neprovdané matky, Neoprávněný majetkový prospěch, Notářství, Notářství státní, Ochrana vlastnického práva, Odvolání, Opatrovník, Ošetřovné, Osvojení, Platební rozkaz, Podílové spoluvlastnictví, Poplatky soudní, Právní úkony, Právo osobního užívání pozemku, Případnutí věci státu, Příspěvek na výživu rozvedeného manžela, Prokurátoři, Promlčení, Registrace smlouvy, Řízení před soudem, Řízení před státním notářstvím, Rozhodnutí jiných orgánů, Rozhodnutí soudu, Smlouva o vkladu, Stát, Stavba na cizím pozemku, Účastníci řízení, Úschova, Užívání věci, Věcná břemena, Vlastnické právo, Výchova ústavní, Výživa jiných osob, Výživné dítěte, Výživné mezi manžely, Zápis notářský, Závazky solidární, Závěť, Změna poměrů

Předpisy: 94/1963 Sb. § 26

čl. VII

§ 10

§ 10 147/1984 Sb. § 4

§ 101

§ 103 95/1963 Sb. § 4

§ 103a 99/1963 Sb. § 7

§ 106

§ 114

§ 126

§ 130a

§ 132

§ 132a

§ 135a

§ 135b

§ 135c

§ 140

§ 142
§ 145
§ 150
§ 157
§ 161
§ 17
§ 172
§ 18
§ 181
§ 192
§ 203a
§ 212
§ 227 40/1964 Sb. čl. VI
§ 25
§ 27
§ 33a
§ 34
§ 35
§ 37
§ 39
§ 399
§ 40
§ 40a
§ 43
§ 438
§ 447
§ 448
§ 45
§ 450
§ 453a
§ 457
§ 462
§ 469a
§ 47
§ 473
§ 48
§ 490
§ 50
§ 507a 47/1964 Sb. § 3 65/1965 Sb. § 195 124/1967 Sb. 140/1984 Sb. § 4
§ 62
§ 63
§ 64
§ 66
§ 68
§ 74
§ 78
§ 80
§ 86
§ 88
§ 90a
§ 92

§ 95
§ 97
§ 98

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbirkový text rozhodnutí:

Č. 50/1985 sb. rozh.

K výkladu niektorých ustanovení noviel Zákona o rodine, Občianskeho zákonníka, Občianskeho súdneho poriadku a Notárskeho poriadku z roku 1982

(Zo zhodnotenia rozhodovania súdov a štátnych notárstiev s uplatňovaním ustanovení novelizovaných v roku 1982, prejednaného občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky 22. 5. 1985, [Cpj 13/85](#))

Novely Zákona o rodine (zákon č. 132/1982 Zb.), Občianskeho zákonníka (zákon č. 131/1982 Zb.), Občianskeho súdneho poriadku (zákon č. 133/1982 Zb.) a Notárskeho poriadku (zákon č. 134/1982 Zb.) /1/ sú účinné od 1. 4. 1983 (s výnimkou ustanovenia § 489a Občianskeho zákonníka, ktoré nadobudlo účinnosť už 1. 1. 1983).

V súlade s plánom činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky na rok 1985 bolo zhodnotené uplatňovanie noviel uvedených kódexov v záujme usmernenia a zjednotenia rozhodovacej praxe súdov a štátnych notárstiev, najmä pokiaľ ide o správny výklad a používanie ustanovení, ktorých sa predovšetkým dotkli novely. Správa prejednaná občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu SSR nadväzuje pritom na závery najvyšších súdov ČSSR, ČSR a SSR (Cpjf 145/83, Cpj 429/83 a Cpj 125/83), ktoré už boli spracované na uvedenie novelizovaných ustanovení Občianskeho zákonníka a Notárskeho poriadku do praxe súdov a štátnych notárstiev a s ktorými sa zoznámili sudy a štátne notárstva prostredníctvom krajských súdov.

K novelizovaným ustanoveniam Zákona o rodineK § 37 ods. 3 Zák. o rod. (ustanovenie opatrovníka maloletému dieťaťu):

Ustanovenie § 37 ods. 3 Zák. o rod. o tom, že „ak nemôže dieťa zastúpiť žiadny z rodičov, ustanoví súd dieťaťu opatrovníka“, bolo novelou doplnené slovami „ktorý bude dieťa v konaní alebo pri určitom právnom úkone zastupovať“. Zmyslom tu nie je zmena v náplni a postavení opatrovníka podľa tohto ustanovenia. Dôvodová správa k zákonu č. 132/1982 Zb. výslovne zdôraznila, že ide o presnejšie vymedzenie funkcie opatrovníka ustanoveného podľa § 37 ods. 3 Zák. o rod., a to tak, aby sa jeho funkcia odlišovala od funkcie opatrovníka ustanoveného podľa ustanovení § 68 ods. 2 a § 78 Zák. o rod. Najvyšší súd SSR už pred novelou Zákona o rodine usmernil prax súdov Slovenskej socialistickej republiky v tom zmysle, že opatrovník ustanovený podľa § 37 ods. 3 Zák. o rod. nemôže nahradiť opatrovníka, ktorý dáva dooprívolenie na osvojenie podľa ustanovenia § 68 ods. 2 Zák. o rod.; tohto opatrovníka treba ustanoviť osobitne, priamo v konaní o osvojenie. Pritom sa však nevylučuje, aby súd ustanovil tú istú osobu za opatrovníka na prívolenie k osvojeniu, ako aj za opatrovníka na zastupovanie dieťaťa v konaní.

Stále však ešte dochádza k ojedinelým pochybeniam v konaniach o osvojenie, keď sudy niekedy nerozlišoval medzi postavením a úlohou opatrovníka ustanoveného v zmysle ustanovenia § 37 ods. 3 Zák. o rod. a opatrovníka ustanoveného v zmysle ustanovenia § 68 ods. 2 Zák. o rod.

Obvodný súd Bratislava 4 vo veci sp. zn. 12 Nc 606/83 v konaní o osvojenie ustanovil opatrovníka

podľa § 37 ods. 3 Zák. o rod.; nesprávne chápanie významu opatrovníka v tomto konaní je zrejmé aj z odôvodnenia rozsudku vyslovujúceho osvojenie, kde sa uvádza, že na osvojenie dal súhlas kolízny opatrovník.

Okresný súd v Starej Ľubovni vo veci sp. zn. Nc 451/83 a Okresný súd v Bardejove vo veci sp. zn. Nc 401/83 vyslovil osvojenie bez privolenia opatrovníctva podľa ustanovenia § 68 ods. 2 Zák. o rod., ktorý v týchto konaniach ani ustanovený nebol. Súdny vychádzali len z toho, že kolízny opatrovník ustanovený podľa § 37 ods. 3 Zák. o rod. odporúčal vyhovieť návrhu na osvojenie.

Naproti tomu správne postupoval napr. Okresný súd v Nitre vo veci sp. zn. Nc 955/84, ktorý v konaní o osvojenie ustanovil opatrovníka maloletému dieťaťu osobitne vyhotoveným uznesením.

Za opatrovníka pritom súdy obyčajne bez ďalšieho ustanovujú príslušný národný výbor (§ 83 ods. 2 Zák. o rod.).

Správne však postupoval Okresný súd v Dolnom Kubíne, ktorý vo veciach sp. zn. 4 Nc 762/84 a 4 Nc 761/84 pre kolíziu záujmov medzi rodičmi a maloletými deťmi v spojitosti s kúpnyimi zmluvami ustanovil maloletým deťom za opatrovníčku ich príbuznú.

Súdny ustanovujú opatrovníka podľa ustanovenia § 37 ods. 3 Zák. o rod. a vymedzujú osobitne jeho práva a povinnosti. K § 45 ods. 1 Zák. o rod. (zverenie dieťaťa do spoločnej výchovy manželom):

Právna úprava v ustanovení § 45 ods. 1 Zák. o rod. v pôvodnom znení predpokladala zverenie dieťaťa do výchovy iného občana než rodičia len vo vzťahu k jednému občanovi a nie aj vo vzťahu k manželom. Novela Zákona o rodine (vykonaná zákonom č. 132/1982 Zb.) odstránila túto nedôslednosť pôvodnej právnej úpravy a umožňuje zverenie dieťaťa aj do spoločnej výchovy manželom. Pamätá sa pritom aj na situáciu, ktorá môže vzniknúť zánikom takéhoto manželstva či už rozvodom alebo smrťou jedného z manželov; obdobne ako v Zákone o pestúnskej starostlivosti (v zákone č. 50/1973 Zb. v znení zákona č. 58/1984 Zb. a nariadení vlády ČSSR č. 100/1979 Zb. a č. 68/1980 Zb.) sa tu upravuje, že rozvodom manželstva spoločná výchova dieťaťa zaniká a že v prípade smrti jedného z manželov zostáva dieťa vo výchove druhého manžela. Zánikom spoločnej výchovy dieťaťa zanikajú aj všetky práva a povinnosti manželov k dieťaťu a nemožno ich (na rozdiel od úpravy v ustanovení § 26 Zák. o rod.) už upravovať. V takomto prípade (rovnako ako pri zrušení osvojenia alebo zániku spoločnej pestúnskej starostlivosti rozvodom manžela pestúnov) sa obnovujú vzájomné práva a povinnosti medzi dieťaťom a pôvodnou rodinou; to však nebráni, ak to bude vyžadovať záujem dieťaťa, jeho prípadnému zvereniu do individuálnej výchovy jedného z bývalých manželov alebo do jeho spoločnej výchovy s ďalším manželom.

Súdny nerešpektujú záujem maloletých detí, ktorý zásadne vidia v zabezpečení ich riadnej výchovy a náležitej starostlivosti, ak im ju neboli schopní zabezpečiť rodičia.

Vo veci sp. zn. P 46/82 Obvodného súdu Bratislava 3 sa rodičia o svoju maloletú dcéru, narodenú mimo manželstva, pôvodne starali spoločne. Postupne však, po prerušení ich spolužitia, matka stratila záujem o výchovu dieťaťa; pritom aj otec ho iba sporadicky navštevoval. Za tohto stavu bola maloletá zverená do výchovy starým rodičom, ktorí sa o ňu už aj predtým starali.

Väčšinou súdy zverujú maloleté deti do výchovy starým rodičom, prípadne iným príbuzným (napr. súrodencom rodičov), a to buď individuálne alebo do spoločnej výchovy. Prevažne sa tak stáva za situácie, keď sa títo manželia o deti už dlhší čas (alebo dokonca aj od narodenia) starali. V uvedených súdnych rozhodnutiach však zväčša chýba výroková časť o zverení dieťaťa do „spoločnej výchovy manželom“.

V niektorých veciach súdy napriek tomu, že občania, ktorým boli deti zverené do výchovy, žijú v

manželstve, nezverili deti do spoločnej výchovy manželom; pritom tento svoj postup osobitne neodôvodnili.

Napr. Okresný súd v Senici vo veci sp. zn. Nc 623/83 zveril maloleté dieťa do výchovy iba sestre otca dieťaťa, hoci žije v manželstve a k zvereniu dieťaťa tu došlo so súhlasom jej manžela.

V niektorých prípadoch súdy bez bližšieho odôvodnenia zverili dieťa do výchovy občanovi-jednotlivcovi (napr. starej matke), hoci sa navrhovalo jeho zverenie do spoločnej výchovy starým rodičom ako manželom.

Pri rozhodovaní o rozsahu práv a povinností manželom k deťom, ktoré im boli zverené do spoločnej výchovy, súdy ich zväčša oprávňujú na výchovu detí, o ktoré sa budú starať, a priznávajú im všeobecné práva potrebné na zaobstarávanie bežných záležitostí detí bez bližšieho rozvedenia tejto formulácie; v niektorých veciach súdy súčasne zdôraznili, že v podstatných veciach sa vyžaduje súhlas rodičov.

Niektoré súdy určujú rozsah týchto práv a povinností tak, že manželia sú oprávnení a povinní maloleté dieťa vychovávať a spravovať jeho veci namiesto rodičov. Naproti tomu niektoré súdy popri povinnosti zabezpečovať riadnu výchovu a výživu maloletého dieťaťa a zastupovať ho v bežných veciach opravňujú manželov, ktorým bolo dieťa zverené do spoločnej výchovy, spravovať jeho majetkové záležitosti s tým, že v dôležitých veciach potrebujú schválenie súdu starostlivosti o maloleté deti.

Napriek tomu, že zákonná úprava v ustanovení § 45 ods. 1 Zák. o rod. výslovne ukladá vymedziť práva a povinnosti občana (ako aj manželov) k dieťaťu, ktoré bolo zverené do výchovy, nie vždy sa tak stáva; preto sú takéto rozhodnutia čo do tejto úpravy neúplné a pripúšťajú možnosť vzniku sporov medzi rodičmi detí a občanmi, ktorým boli deti zverené do výchovy.

Prax súdov pri vymedzovaní rozsahu práv a povinností občanov (prípadne manželov) k deťom, ktoré im boli zverené do výchovy podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod., nie je jednotná. Práva a povinnosti občana, ktorému bolo dieťa zverené do výchovy, treba vždy vymedziť, a to rozdielne podľa okolností konkrétneho prípadu. Zmyslom znenia druhej vety ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. je totiž to, aby občan mal zabezpečené práva a uložené povinnosti súvisiace s výchovou dieťaťa, o ktoré sa bude starať, a ďalej práva a povinnosti potrebné na zaobstarávanie bežných záležitostí dieťaťa, ktoré inak patria rodičom, a to s prihliadnutím na nedostatky rodičovskej starostlivosti a na dôvody, pre ktoré súd opatrenie podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. vyslovil. Vymedzenie týchto práv a povinností vo všeobecných formuláciách nezodpovedá cieľu zákona, a to už aj preto, že pri neúplnom vymedzení týchto práv a povinností môže nastať kolízia medzi právami a povinnosťami rodičov a medzi právami a povinnosťami občana, ktorému bolo dieťa zverené do výchovy. 2)

Novelizácia Zákona o rodine (vykonaná zákonom č. 132/1982 Zb.) sa v ustanovení § 45 ods. 1 dotkla len tej úpravy, v zmysle ktorej pôvodne bolo možné podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. zveriť dieťa do výchovy iba jednej osobe; vôbec sa však nedotkla ustanovenia druhej vety ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod., ukladujúcej vymedziť rozsah práv a povinností občana, ktorému bolo dieťa zverené do výchovy. K § 45 ods. 3 Zák. o rod. (ústavná výchova):

Pôvodná úprava v ustanovení § 45 ods. 2 Zák. o rod. pripúšťala nariadenie ústavnej výchovy iba vtedy, ak bola výchova dieťaťa vážne narušená a iné výchovné opatrenia nevedli k náprave. Pri rozhodovaní a nariadení ústavnej výchovy sa však súdy stretávali s prípadmi, keď výchova dieťaťa nebola ešte narušená, ale bola vážne ohrozená, lebo vo výchovnom prostredí, v ktorom dieťa žilo, sa prejavovali závažné nedostatky, ďalej keď rodičia nemohli výchovu dieťaťa zabezpečiť z rôznych objektívnych príčin (napr. duševná choroba, dlhodobý pobyt vo výkone trestu odňatia slobody, pobyt

v zahraničí apod.), ako aj vtedy, keď sa prejavili výrazné nedostatky v správaní dieťaťa svedčiace o vážnom narušení jeho výchovy, keď teda bolo nariadenie ústavnej výchovy maloletého najvhodnejším prostriedkom zabezpečenia jeho riadnej výchovy, hoci iné výchovné opatrenia ešte nepredchádzali. Doslovné znenie doterajšej právnej úpravy podmienok nariadenia ústavnej výchovy však na uvedené prípady nedopadalo; preto si sudy v týchto prípadoch často pomáhali extenzívnym výkladom príslušných ustanovení.

Nová úprava pamätá aj na tieto situácie.

Nariadenie ústavnej výchovy dieťaťa je krajné opatrenie; zákon dáva prednosť iným výchovným opatreniam, najmä takým, ktoré umožňujú výchovu dieťaťa v individuálnej starostlivosti rodiny.

Aj v zmysle novej úpravy treba pri nariadení ústavnej výchovy veľmi starostlivo zvažovať, či je výchova dieťaťa tak vážne narušená, že je nevyhnutné nariadením ústavnej výchovy zasiahnuť do života dieťaťa; nariadenie ústavnej výchovy by malo byť výnimkou. Ak ide o situáciu, keď výchova dieťaťa nie je síce narušená, ale záujem maloletého nevyhnutne vyžaduje zabezpečenie jeho výchovy, je žiadúce, aby súd nariadil ústavnú výchovu až potom, keď iné riešenie, najmä zverenie dieťaťa do výchovy iného občana než rodičia (takisto manželov), zverenie do pestúnskej starostlivosti alebo jeho osvojenie, neprichádza do úvahy.

Sudy sa pri rozhodovaní o nariadení ústavnej výchovy maloletých detí pridržiavajú uvedených zásad. Ústavnú výchovu maloletých detí nariaďujú buď pre závažné narušenie ich výchovy prejavujúce sa v ich značne negatívnom správaní, alebo vtedy, keď predchádzajúce iné výchovné opatrenie nesplnili svoje poslanie, prípadne keď rodičia maloletého zo subjektívnych príčin nezabezpečovali alebo nezvládli jeho výchovu. Ak aj nepredchádzali iné výchovné opatrenia, sudy pri nariaďovaní ústavnej výchovy vychádzajú zo zistenia, že výchova maloletého dieťaťa je tak narušená, že aplikácia miernejších opatrení by sa minula účinkom a jediným východiskom na zabezpečenie výchovy dieťaťa v konkrétnej situácii je nariadenie jeho ústavnej výchovy, prípadne, že prostredie, v ktorom dieťa u rodičov žije, je pre neho v dôsledku nadmerného požívania alkoholu rodičmi, ich zlého vzťahu k práci alebo nevhodných bytových a hygienických podmienok nevyhovujúce a že ponechanie dieťaťa v tomto prostredí by bolo na úkor jeho zdravého vývinu.

Obvodný súd Bratislava 3 vo veci sp. zn. P 89/83 nariadil ústavnú výchovu 14 ročného maloletého, ktorý mal veľmi zlú dochádzku do školy, chodil na vyučovanie nepripravený, túlal sa aj počas svojej choroby, matka (alkoholička) sa o neho nestarala a aj škola ho hodnotila negatívne ako málo vytrvalého, zlomyseľného, nekritického a páchajúceho trestnú činnosť. Na odvolanie matky maloletého odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil.

Vo veci sp. zn. P 179/83 Obvodného súdu Bratislava-vidiek nariadil súd nad maloletými deťmi ústavnú výchovu, pretože otec bol vo výkone trestu, matka sa túlala a deti nechávala doma zamknuté; predtým bol nariadený nad výchovou detí dohľad, ale náprava nenastala.

Okresný súd v Trnave vo veci sp. zn. 10 Nc 710/83 nariadil ústavnú výchovu maloletého, ktorý sa dopúšťal drogovania chemickými látkami, dopustil sa krádeží, v mieste bydliska mal zlú povesť, stýkal sa s osobami, ktoré na neho negatívne vplývali, rodičia nemohli zvládnuť jeho výchovu, nechodil riadne do školy, nerešpektoval napomenutia ani zákaz navštevovať zábavné podniky, ktorý mu bol uložený národným výborom; súčasný stav narušoval jeho nápravu a preto jediným východiskom bolo nariadenie ústavnej výchovy.

Okresný súd v Žiari nad Hronom vo veci sp. zn. 8 P 201/84 nariadil ústavnú výchovu maloletých detí z toho dôvodu, že obaja rodičia sú alkoholicy, dieťa javilo známky značného zanedbania somatického vývoja, trpelo podvýživou, málokrvnosťou a malo obojstranný rozsiahly zápal pľúc, akútne ohrozujúci

život.

Súdy nie vždy rešpektujú požiadavku, že nariadenie ústavnej výchovy maloletého má prísť do úvahy len ako nevyhnutné riešenie vzniklej situácie. V niektorých veciach súdy uvádzajú, že predchádzajúce výchovné opatrenia nevedli k náprave; z rozhodnutí ani z obsahu spisov nie je však vždy zrejmé, o aké opatrenia išlo a aký bol ich výsledok.

Napr. Okresný súd v Žiari nad Hronom vo veci sp. zn. 8 P 152/83 nariadil ústavnú výchovu maloletej bez toho, aby preveril tvrdenie jej otca, že jej správanie je závadné v dôsledku psychickej poruchy.

Obvodný súd Bratislava 4 vo veci sp. zn. P 134/83 rozhodol o ústavnej výchove maloletého dieťaťa na návrh národného výboru, ktorému však nebolo známe, z akého dôvodu je dieťa už štyri roky umiestnené v ústave. Dokazovanie vykonal pritom iba výsluchom rodičov maloletého dieťaťa a nariadil jeho ústavnú výchovu s odôvodnením, že sa rodičia o dieťa riadne nestarajú; v odôvodnení rozsudku nie je pritom uvedené, v čom spočíva nedostatočná starostlivosť matky. Vôbec si pritom neoveril možnosť zverenia dieťaťa do výchovy starej matke.

Pri nariaďovaní ústavnej výchovy v prípadoch, keď výchova maloletých detí nie je narušená, prípadne ani ohrozená, treba v záujme maloletého dieťaťa dbať o to, aby sa ústavná výchova nariadila iba vtedy, keď niektoré z iných riešení, ako sú vyššie naznačené, neprichádzalo do úvahy.

Okresný súd vo Vranove vo veci sp. zn. P 4/84 nariadil ústavnú výchovu maloletého dieťaťa, ktorého sa matka zriekla a ani otec sa neuchádzal o jeho výchovu. Pritom však súd neprihliadol na odporúčanie detského domova preskúmať možnosť zverenia maloletého starým rodičom z matkinej strany.

Okresný súd v Žiari nad Hronom vo veci sp. zn. 8 P 85/75 nariadil ústavnú výchovu maloletej po zistení, že žiaden z jej rodičov nemá predpoklady pre zabezpečenie jej riadnej výchovy; nezaoberal sa pritom otázkou, či by nebolo možné maloletú zveriť do výchovy inej osobe z príbuzných a tak predísť jej umiestneniu do ústavnej výchovy.

Obvodný súd Bratislava 3 vo veci sp. zn. P 191/83 nariadil ústavnú výchovu maloletého vo veku piatich rokov po zistení, že okrem matky, ktorá je vo vyšetrovacej väzba, sa nemá o maloletého kto starať. Neprihliadol však na zistenie, že maloletý má trojročného súrodenca, ktorý bol podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. zverený do výchovy starému otcovi, a neskúmal možnosť takéhoto umiestnenia aj u maloletého, ktorého sa konanie o ústavnej výchove týkalo. K § 68 ods. 1 písm. a) Zák. o rod. (osvojenie):

Právna úprava osvojenia sa postupne menila a zdokonaľovala a jej obsah sa prispôboval zmenám vo vývoji našej socialistickej spoločnosti.

Základnou charakteristickou črtou osvojenia ako najdokonalejšej formy náhradnej rodinnej výchovy je vznik rodinnoprávneho vzťahu medzi osvojencom a osvojiteľom a súčasne príbuzenského pomeru medzi osvojencom a príbuznými osvojiteľa. Medzi osvojiteľmi a osvojencami sa vytvára taký pomer, aký je medzi rodičmi a deťmi, pričom osvojiteľa nadobúdajú práva a povinnosti rodičov pri výchove osvojených detí. Tým sa vytvárajú reálne predpoklady a podmienky na to, aby osvojením vznikol trvalý vzťah medzi osvojiteľom a osvojencom, sprevádzaný spoločenskými a súčasne aj citovými vzťahmi medzi nimi, ako je to v prirodzenej rodine.

Dôvodom náhradnej rodinnej výchovy je najmä situácia, keď rodičia z rôznych, prevažne subjektívnych dôvodov sa o svoje deti riadne alebo vôbec nestarajú. Nezáujem rodičov o ich deti dosahuje niekedy značný stupeň, takže z ich konania je zrejmé, že u nich zanikol pocit zodpovednosti za osudy dieťaťa a že sa nechcú o svoje dieťa starať.

Napr. vo veci sp. zn. Nc 303/84 Okresného súdu v Komárne bolo dieťa od narodenia v dojčenskom ústave, lebo matka nebola ochotná si ho vziať, pričom rodičia po dobu takmer dvoch rokov neprejavili oň záujem, hoci im v tom žiadna závažná okolnosť nebránila.

Vo veci sp. zn. 8 Nc 56/83 Okresného súdu v Trnave sa maloletý narodil nevydatej matke, ktorá otca dieťaťa neoznačila, krátko po pôrode ponechala dieťa v starostlivosti pôrodnice a viac sa oň nezaujímal.

Za tohto stavu Zákon o rodine 3) , i keď zásadne vyžaduje na osvojenie privolenia zákonných zástupcov osvojovaného dieťaťa, ktorými sú spravidla jeho rodičia, umožňuje osvojenie dieťaťa aj bez privolenia jeho rodičov.

Privolenie rodičov na osvojenie dieťaťa sa nevyžaduje (okrem prípadu, keď rodičia dajú privolenie na osvojenie bez vzťahu k určitému osvojiteľovi) vtedy, ak rodičia neprejavia najmenej po dobu šesť mesiacov o dieťa opravdový záujem, ktorý by ako rodičia prejavili mali (§ 68 ods. 1 písm. a/ Zák. o rod.).

Pojem „opravdový záujem, ktorý by ako rodičia prejavili mali,“ ako hmotnoprávna podmienka osvojenia bez privolenia rodičov, pokiaľ sú zákonnými zástupcami osvojovaného dieťaťa, bol už vynaložený tak, že pre vylúčenie záveru o nedostatočnosti opravdového záujmu musí ísť o taký prejav záujmu rodičov o dieťa, z ktorého možno presvedčivo vyvodiť, že rodičia sa chcú a môžu o dieťa starať, a to i z hľadiska celkového vývoja dieťaťa i v budúcnosti, a že teda ich záujem je skutočný a nie je iba predstieraný a formálny, prípadne motivovaný inými dôvodmi nezlučiteľnými s riadnym rodičovstvom; ide teda o záujem podložený skutočne kladným a citovým vzťahom, vôľou a snahou prejavovať sa voči dieťaťu ako rodičia. Ak sa rodičia o dieťa osobne nestarajú, treba zisťovať a hodnotiť to, či im v priamej starostlivosti o dieťa alebo aspoň v prejavovaní opravdového záujmu o dieťa iným spôsobom, predovšetkým častejším osobným alebo písomným stykom, nebránia nejaké objektívne ospravedlniteľné prekážky (nezáujem rodičov musí byť zavinený; k aplikácii postupu podľa ustanovenia § 68 ods. 1 písm. a) Zák. o rod. nestačí existencia objektívneho stavu, ktorý nebol privodený rodičovskou nedbalosťou a nielo ešte úmyslom). V tomto smere možno poukázať na závery uvedené v Rozbore a zhodnotení praxe súdov pri rozhodovaní o osvojení, [Pls 5/67](#) bývalého Najvyššieho súdu (pozri zborník I Najvyššieho súdu ČSSR „Najvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvem“, SEVT, Praha 1974, str. 317 – 321) a v rozhodnutiach uverejnených pod č. 51/1964 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR a pod č. 63/1970 Zbierky súdnych rozhodnutí.

Uplynutie zákonom určenej doby kvalifikovaného nezájmu rodičov, určenej pôvodne v dĺžke jedného roka a skrátenej novelou Zákona o rodine (zákonom č. 132/1982 Zb.) na 6 mesiacov, je druhou hmotnoprávnou podmienkou osvojenia dieťaťa bez privolenia jeho rodičov, pokiaľ sú zákonnými zástupcami osvojovaného dieťaťa. S prihliadnutím na skrátenie doby kvalifikovaného nezájmu rodičov o dieťa, potrebnej na osvojenie dieťaťa bez ich privolenia, je nutné, aby súdy ešte starostlivejšie ako doteraz skúmali opravdivosť záujmu rodičov o dieťa vo vyššie uvedenom zmysle a aby v každom jednotlivom prípade dôkladne a komplexne objasnili celkový postoj rodičov k dieťaťu.

Uplynutie doby kvalifikovaného nezájmu rodičov o dieťa, určenej novelou Zákona o rodine (zákonom č. 132/1982 Zb.) na dobu 6 mesiacov, je však nielen jednou z hmotnoprávných podmienok osvojenia dieťaťa bez privolenia jeho rodičov, ale splnenie tejto podmienky má aj dôležitý procesný význam. Len pri jeho splnení už v čase začatia konania (a nielen v dobe rozhodovania súdu o osvojení) nie sú rodičia dieťaťa účastníkmi konania (§ 181 ods. 2 O. s. p.). S prihliadnutím na nutnosť správneho vymedzenia okruhu účastníkov konania je preto vhodnejšie, aby návrhy na osvojenie boli podávané až po uplynutí uvedenej doby kvalifikovaného nezájmu.

Postup súdov pri zisťovaní a hodnotení uplynutia šesťmesačnej doby kvalifikovaného nezáujmu tiež nie je rovnaký. V niektorých veciach sa súdy pri skúmaní začiatku a uplynutia tejto doby uspokojujú len s vyjadrením ústavu a opatrovníka. Ojedinele splnenie tejto hmotnoprávnej podmienky pre osvojenie dieťaťa bez privolenia jeho rodičov skúmajú aj výsluchom účastníkov. Za začiatok plynutia tejto doby považujú napr. umiestnenie detí v ústave alebo poslednú návštevu dieťaťa jeho matkou a šesť mesiacov počítajú spätne odo dňa, keď bolo zistené splnenie tejto podmienky. I keď ani jednému z týchto postupov či spôsobov zásadne nemožno vytykať zjavnú nedôslednosť, treba si v každej veci uvedomiť, že zistenie uplynutia uvedenej doby závisí od konkrétnych okolností každého prípadu, a preto mechanické uplatňovanie niektorého z uvedených postupov (spôsobov) na všetky prejednávane veci bez zisťovania ostatných rozhodujúcich skutočností (najmä príčin nezáujmu rodičov) by mohlo viesť k nedostatočnému zisteniu skutočného stavu veci a tým aj k vecne nesprávnejmu rozhodnutiu. K § 74 ods. 2 Zák. o rod. (nezrušiteľné osvojenie osamelou osobou):

Možnosť nezrušiteľného osvojenia aj osamelou osobou je druhou zmenou, ktorú priniesla novela Zákona o rodine (zákon č. 132/1982 Zb.) v ustanovení § 74 ods. 2 Zák. o rod. do právnej úpravy tejto formy náhradnej rodinnej výchovy.

V zmysle dôvodovej správy k zákonu č. 132/1982 Zb. novela Zákona o rodine vychádza z toho, že i keď nezrušiteľné osvojenie bolo podľa doterajšieho právneho stavu umožnené len manželom alebo jednému z manželov, ktorý žil s niektorým z rodičov dieťaťa v manželstve, je dosť osôb, najmä žien, ktoré síce nežijú v manželstve, ale sú schopné vytvoriť deťom vhodné prostredie pre ich úspešný citový, rozumový a mravný vývoj; preto nová úprava umožňuje (a to ako výnimočné opatrenie) nezrušiteľné osvojenie maloletého dieťaťa aj osamelými osobami, ak sú inak predpoklady k tomu, že toto osvojenie bude plniť svoje spoločenské poslanie. Vychádza sa pritom z predností, ktoré má výchova dieťaťa čo aj v neúplnej rodine pred niektorými inými druhmi náhradnej výchovy, najmä však ústavnej výchovy, z ktorej sa deti spravidla berú do osvojenia.

Dôvodová správa k zákonu č. 132/1982 Zb. (k ustanoveniu § 74 ods. 2 Zák. o rod.) však súčasne upozorňuje, že je podmienkou pre takéto osvojenie, aby spĺňalo všetky predpoklady na zabezpečenie riadnej výchovy osvojenca. Už len so zreteľom na to, že sa takým osvojením vytvára neúplná rodina, musí súd veľmi starostlivo skúmať všetky okolnosti podmieňujúce vznik vzťahu, aký je medzi dieťaťom a rodičom, a to tak na strane dieťaťa, ako aj na strane osamelej osoby.

Významnou charakteristikou nezrušiteľného osvojenia je to, že osvojiteľ je zapísaný v matrike namiesto rodičov dieťaťa (§ 74 Zák. o rod.). Tak je to aj v prípade nezrušiteľného osvojenia osamelou osobou, pravda s tou zmenou, že v takom prípade súd (okrem rozhodnutia o osvojení) rozhodne aj o tom, že zápis o druhom rodičovi dieťaťa sa z matriky vypúšťa.

Počet prípadov nezrušiteľného osvojenia maloletého dieťaťa osamelou osobou je malý; návrhy na osvojenie tohto druhu sú zriedkavé. V praxi súdov sa vyskytujú tieto návrhy najmä vtedy, keď už skôr bolo vyslovené zrušiteľné osvojenie maloletého dieťaťa osamelou osobou, pričom osvojiteľ po účinnosti novely Zákona o rodine (zákonu č. 132/1982 Zb.) podal v súlade s ustanovením § 74 ods. 2, veta druhá a tretia, Zák. o rod. a v zmysle ustanovenia § 77 Zák. o rod. návrh na zmenu pôvodného zrušiteľného osvojenia na nezrušiteľné. Súdy sa tu musia pri rozhodovaní vždy osobitne zaoberať okolnosťou, že sa dieťa dostane do neúplnej rodiny, a musia zdôvodniť výnimočnosť tohto riešenia.

Vo veci sp. zn. Nc 611/83 Obvodného súdu Bratislava 2 bolo vyslovené nezrušiteľné osvojenie osamelou osobou, pričom mu predchádzalo zrušiteľné osvojenie vyslovené súdom pred 4 rokmi, odkedy sa osvojiteľ o dieťa stará. Súd sa však nezaoberal výnimočnosťou tohto osvojenia a iba uviedol, že bude plniť svoje spoločenské poslanie.

Obdobne postupoval Obvodný súd Bratislava 3 vo veci sp. zn. Nc 664/83 vo veci maloletého dieťaťa

vo veku 11 rokov, ktorého si osvojila osamelá osoba ešte v útlom veku jeho života zrušiteľným osvojením, odkedy sa o dieťa za pomoci svojej matky starala; aj v tejto veci súd návrhu na premenu zrušiteľného osvojenia na nezrušiteľné osvojenie vyhovel, pričom však okrem informácie oddelenia starostlivosti o deti ObNV o dobrej starostlivosti osvojiteľky o maloletého nevykonal žiadne iné dokazovanie.

Naproti tomu správny bol postup Okresného súdu v Humennom vo veci sp. zn. P 99/77, v ktorej súd vyhovel návrhu v záujme osvojovaného dieťaťa, pretože sa navrhovateľka viac rokov pred podaním návrhu osvedčila v úspešnej výchove dieťaťa, ktoré v tomto výchovnom prostredí našlo nielen veľmi dobré hmotné zabezpečenie, ale aj dobrú výchovu a plnohodnotnú citovú starostlivosť. K § 92 ods. 1 Zák. o rod. (príspevok na výživu rozvedeného manžela):

Novela Zákona o rodine (zákon č. 132/1982 Zb.) zmenila ustanovenie § 92 ods. 1 Zák. o rod. tak, že rozvedený manžel môže žiadať od bývalého manžela, aby mu prispieval na primeranú výživu, ak nie je schopný sám sa živiť.

Zmena vo vymedzení rozsahu príspevku na výživu rozvedeného manžela z „nevyhnutnej“ na „primeranú“ výživu sleduje to, aby súdy rozvedeným manželom (manželkám) priznávali viac ako len náklady na stravovanie, totiž i náklady na uspokojovanie ďalších nevyhnutných životných potrieb vyplývajúcich z ich veku, zdravotného stavu, spôsobu života a pod. Ide teda o konkrétnejšie vyjadrenie toho, čo si súdna prax už skôr uvedomovala (pozri napr. rozhodnutia uverejnené pod č. 1/1976 a č. 3/1978 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk). Pritom však ďalej platí zásada, že hoci je nárok rozvedeného manžela nazvaný len príspevkom na výživu, nemôže ísť iba o časť nákladov na primeranú výživu; názvom „príspevok na výživu rozvedeného manžela“ sa táto vyživovacia povinnosť odlišuje od povinnosti manželov poskytovať si vzájomne výživné za trvania manželstva podľa ustanovenia § 91 Zák. o rod., ktorého rozsah je určený inak.

Súdy berú zreteľ na to, aby sa príspevkom na výživu rozvedeného manžela pokrývali nielen náklady na stravovanie, ale aj na uspokojovanie ďalších nevyhnutných potrieb vzhľadom na vek, zdravotný stav, spôsob života oprávneného a pod. K § 95 ods. 1 Zák. o rod. (príspevok nevydatej matke):

Novela zákona o rodine (zákon č. 132/1982 Zb.) zmenila pôvodné ustanovenie § 95 ods. 1 Zák. o rod. tak, že otec dieťaťa, za ktorého nie je matka dieťaťa vydatá, je povinný matke prispievať primerane na úhradu výživy počas jedného roka, ako aj na úhradu nákladov spojených s tehotenstvom a zľahnutím.

Predĺžila sa teda povinnosť otca z doby dvadsiatich šiestich týždňov na jeden rok. V tejto súvislosti treba však upozorniť na to, že pokiaľ ide o začiatok tejto doby, je situácia ako za právneho stavu pred účinnosťou novely; konkrétne to znamená, že bude zasahovať tak do doby tehotenstva, pred pôrodom, ako aj do doby po pôrode. V tomto smere sú ďalej použiteľné závery rozhodnutia uverejneného v Zbierke rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR pod č. 1/1967. Pri určovaní príspevku na výživu a úhradu niektorých nákladov nevydatej matke súdy pri určení začiatku tejto povinnosti vychádzajú od narodenia dieťaťa po dobu jedného roka, a to aj vtedy, keď sa dieťa narodilo pred účinnosťou zákona č. 132/1982 Zb.; súdy v týchto veciach vychádzajú zo spätnej účinnosti tejto novely Zákona o rodine.

V prípadoch, v ktorých už bol takýto nárok priznaný podľa právneho stavu pred účinnosťou zákona č. 132/1982 Zb., bude možné uplatniť teraz aj ďalší nárok zodpovedajúci rozdielu v primeranej úhrade výživy za čas 26 týždňov a za čas jedného roka. K § 103 Zák. o rod. (vyživovacia povinnosť rodičov k dieťaťu umiestnenému v ústavnej alebo ochrannej výchove):

Novela Zákona o rodine (zákon č. 132/1982 Zb.) vypustila z ustanovenia § 103 Zák. o rod.,

upravujúceho stanovenie rozsahu vyživovacej povinnosti rodičov dieťaťa v ústavnej výchove, slová „a v tomto rámci aj výšku ošetrovného“; tým bolo rozhodovanie o ošetrovnom vyňaté z právomoci súdov a prešlo do právomoci ústavov, teda do oblasti správneho práva.

Ak súd rozhoduje o ústavnej výchove maloletého dieťaťa, ktoré nie je zatiaľ umiestnené v ústave, potom, ak sú splnené zákonné predpoklady podľa ustanovenia § 45 ods. 3 Zák. o rod., rozhodne iba o nariadení ústavnej výchovy a nerozhoduje o rozsahu vyživovacej povinnosti rodičov podľa ustanovenia § 103 Zák. o rod.

Toto rozhodnutie o nariadení ústavnej výchovy nemá vplyv na účinnosť predchádzajúceho súdneho rozhodnutia o výživnom, ktoré súd skôr vydal podľa ustanovení § 50 a § 86 Zák. o rod.

Bez ohľadu na nariadenie ústavnej výchovy maloletého dieťaťa, ktoré nie je dosiaľ umiestnené v ústave, vydá súd rozhodnutie podľa ustanovení § 50 alebo § 86 Zák. o rod., ak sú k tomu zákonné predpoklady; ak nebol podaný návrh, začne súd svojím uznesením (§ 81 ods. 2 O. s. p.) konanie o úpravu podľa ustanovenia § 50 Zák. o rod. alebo podľa ustanovenia § 86 Zák. o rod.

Ak dôjde po právoplatnom nariadení ústavnej výchovy k umiestneniu maloletého dieťaťa v ústave, vydá súd ešte rozhodnutie o rozsahu vyživovacej povinnosti rodičov podľa ustanovenia § 103 Zák. o rod.

Ak ide o maloleté dieťa, ktoré je už v ústave umiestnené, rozhodne súd zároveň s nariadením ústavnej výchovy o rozsahu vyživovacej povinnosti rodičov dieťaťa.

Pre určenie rozsahu vyživovacej povinnosti rodičov dieťaťa umiestneného v ústavnej alebo ochrannej výchove sú rovnako ako pri určovaní výživného v iných prípadoch rozhodujúce hľadiská uvedené v ustanoveniach § 85 ods. 1, 2 a § 96 ods. 1 Zák. o rod. Súd teda pri určení rozsahu vyživovacej povinnosti rodičov aj v takomto prípade vychádza z ich schopností a možností, ovplyvnených prípadne aj rozsahom ich ďalších vyživovacích povinností, a súčasne prihliada aj na odôvodnenie potreby oprávneného dieťaťa. Pritom musí prihliadnuť aj na to, do akej miery sú potreby dieťaťa zabezpečené ústavom, aké ďalšie potreby dieťaťa zostávajú prípadne nepokryté, ako aj v akej výške bolo správnym orgánom určené ošetrovné, sumu ktorého musí vziať do úvahy pri posudzovaní platobných schopností a možností povinného rodiča (výšku ošetrovného tu pritom môže súd posúdiť). Odôvodnenými potrebami dieťaťa umiestneného vo výchovnom zariadení sú predovšetkým tie, ktoré mu poskytuje príslušné výchovné zariadenie a ktoré sú čiastočne hradené ošetrovným. Môžu to však byť aj ďalšie potreby umožňujúce napr. rozvíjať mimoriadne duševné a fyzické schopnosti dieťaťa, ktoré nie sú kryté starostlivosťou bežne poskytovanou príslušným výchovným zariadením. Výživné má totiž širší rozsah ako ošetrovné a nemožno ho obmedziť len na potreby bývania, stravovania a ošatenia, ale slúži aj na potreby kultúrne, športové, rekreačné a iné, zabezpečujúce všestranný rozvoj dieťaťa. Preto môže byť výživné, ak to dovoľujú pomery rodičov, určené vyššie ako ošetrovné, lebo ústav neuspokojuje všetky, najmä nie bežné potreby dieťaťa; rozdiel výživného prevyšujúci ošetrovné použije ústav v prospech dieťaťa na krytie nákladov na jeho potreby, ktoré nie sú kryté ošetrovným.

Súd preto vždy po umiestnení dieťaťa do ústavnej alebo ochrannej výchovy rozhodne o výživnom s určením ústavu ako platobného miesta. Rozsah vyživovacej povinnosti pritom upraví samostatne vo vzťahu k obom rodičom; o výživnom rozhodne teda nielen vtedy, ak určené výživné má prevyšovať prislúchajúce ošetrovné. V zmysle ustanovenia § 4 vyhlášky č. 124/1967 Zb. prispieva totiž k úhrade nákladov na starostlivosť poskytovanú dieťaťu vo výchovnom zariadení predovšetkým dieťa vlastným príjmom, za aký sa, okrem iného, považuje aj výživné do výšky prislúchajúceho ošetrovného. Iba vtedy, ak nemá dieťa vlastné príjmy alebo ak tieto príjmy na úhradu nákladov nestačia, prispievajú na úhradu nákladov rodičia ošetrovným (ustanovenia § 5 ods. 1 citovanej vyhlášky).

Znenie ustanovenia § 103 Zák. o rod. predpokladá pri umiestnení dieťaťa do ústavnej alebo ochrannej výchovy upraviť rozsah iba vyživovacej povinnosti rodičov. Na tomto obmedzení, v zmysle ktorého v prípadoch tohto druhu možno určiť rozsah výživného len rodičom dieťaťa (prípadne im na roveň postavených osvojitelom) a nie aj ďalším príbuzným dieťaťa, novela nič nezmenila; rozšírila tu okruh vecne pasívne legitimovaných osôb v zmysle ustanovení § 88 – § 90 Zák. o rod. voči ďalším predkom dieťaťa.

Čo sa týka ošetrovného, súdy správne konanie o návrhoch zastavili, pokiaľ im aj po 1. 4. 1983 napadli návrhy na rozhodnutie o tomto nároku.

Prax súdov pri rozhodovaní o úprave rozsahu vyživovacej povinnosti rodičov k dieťaťu umiestnenému na základe rozhodnutia súdu do ústavnej výchovy nie je rovnaká. Súdy o výživnom v týchto prípadoch rozhodujú iba ojedinele; neskúmajú, ktoré odôvodnené potreby dieťaťa sú uspokojované starostlivosťou ústavu a či má prípadne dieťa aj iné odôvodnené potreby, ktoré nie sú takto uspokojované.

Nesprávny je názor, že súd má zaviazať rodičov na platenie výživného na dieťa umiestnené v ústavnej výchove len pokiaľ bude výživné prevyšovať ošetrovné, teda len vtedy, ak potreby dieťaťa v ústavnej výchove nie sú režimom ústavu plne kryté.

Ak aj v niektorých prípadoch súdy rozhodli o výživnom maloletých detí po ich umiestnení do ústavnej výchovy, dopustili sa niektorých pochybení.

Obvodný súd Bratislava 1 vo veci sp. zn. P 47/84 určil výživné pre maloletého vo veku siedmich rokov; pritom sa zo spisu nedá zistiť zárobok matky za celé rozhodujúce obdobie (bol zistený len za 6 mesiacov); zárobok otca vôbec zistený nebol. Súd pri rozhodovaní o výživnom pritom neprihliadol ani na výšku ošetrovného a ani sa o jeho výšku nezaujímal.

Obvodný súd Bratislava 3 vo veci sp. zn. P 480/78 sa pri rozhodovaní o výživnom nezaoberal vzťahom medzi výživným a ošetrovným; podrobnejšie nerozobral odôvodnené potreby maloletého uspokojované výchovným zariadením, ako aj jeho ďalšie odôvodnené potreby, ktoré nie sú kryté starostlivosťou bežne poskytovanou výchovným zariadením.

K novelizovaným ustanoveniam Občianskeho zákonníkaK § 27 ods. 3 O. z. (ustanovenie národného výboru za opatrovníka):

Novela Občianskeho zákonníka (zákona č. 131/1982 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky zákonník) v ustanovení § 27 (v novom odseku 3) umožňuje súdu, aby občanovi, ktorý bol rozhodnutím súdu pobavený spôsobilosti na právne úkony alebo ktorého spôsobilosť na právne úkony súd rozhodnutím obmedzil, ustanovil za opatrovníka národný výbor alebo jeho zariadenie. Túto funkciu v zmysle čl. V ods. 1 zákona č. 139/1982 Zb. /4/ má vykonávať národný výbor v strediskovej obci alebo mestský národný výbor a v ostatných prípadoch okresný národný výbor, v územnom obvode ktorého má občan bydlisko. Podľa čl. V ods. 2 citovaného zákona, ak je občan umiestnený v ústave sociálnej starostlivosti, vykonáva funkciu opatrovníka tento ústav (zariadenie).

Nadalej však zostáva povinnosťou súdu ustanoviť takémuto občanovi za opatrovníka predovšetkým niekoho z príbuzných alebo inú osobu, ktorá by bola ochotná túto funkciu zodpovedne vykonávať a má na to všetky predpoklady. Ustanoviť za opatrovníka národný výbor alebo jeho zariadenie má teda byť výnimkou a nie pravidlom.

Súdy v prevažnej väčšine správne vykladajú ustanovenie § 27 ods. 3 O. z. a národný výbor ustanovujú za opatrovníka len výnimočne, keď predtým bola národnému výboru daná možnosť, aby navrhol za opatrovníka príbuzného alebo iného občana.

Vo veci sp. zn. Nc 856/83 Okresný súd v Rožňave ustanovil za opatrovníka MsNV v R. s odôvodnením, že sa nezistil príbuzný občana ani iná vhodná osoba pre túto funkciu.

Vo veci sp. zn. P 291/81 Okresný súd v Topolčanoch však ustanovil ihneď za opatrovníka MNV v K. a rozhodnutie náležite ani neodôvodnil. Na odvolanie MNV odvolací súd správne zrušil rozhodnutie súdu prvého stupňa s tým, že nebola skúmaná vhodnosť a účelnosť takéhoto postupu. V ďalšom konaní súd ustanovil za opatrovníka neter opatrovanca.

Podľa ustanovenia § 27 ods. 3 O. z. súd môže tiež rozhodnúť, že za opatrovníka ustanovuje zariadenie národného výboru, v starostlivosti ktorého je občan umiestnený. Podmienkou však je, aby zariadenie malo oprávnenie vystupovať vo svojom mene, teda aby malo právnu subjektivitu. Aj v týchto prípadoch sa vyžaduje, aby súd odôvodnil, prečo ustanovil za opatrovníka zariadenie a nie občana.

Súdy postupujú správne, keď po ustanovení národného výboru alebo jeho zariadenia za opatrovníka nevyžadujú osobné zloženie sľubu. Treba však, aby súd v uznesení vydanom podľa ustanovenia § 192 ods. 2 O. s. p. okrem uvedenia rozsahu práv a povinností ustanoveného opatrovníka uložil (národnému výboru alebo zariadeniu), že bude riadne vykonávať povinnosti opatrovníka a dbať na pokyny súdu. K § 40a O. z. (relatívna neplatnosť právnych úkonov):

Ustanovenie § 40a O. z. teraz upravuje tzv. relatívnu neplatnosť právnych úkonov v tých prípadoch, v ktorých spoločnosť nemá záujem na neplatnosti úkonov, ak sa jej nedovolia tí, ktorí sú nimi dotknutí. Za oprávnených dovoliť sa neplatnosti právneho úkonu treba považovať všetkých jeho účastníkov, teda i toho, ktorý sám vlastným úkonom, urobeným v rozpore s objektívnym právom, relatívnu neplatnosť právneho úkonu vyvolal. Okrem účastníkov právneho úkonu môžu sa dovoliť relatívnej neplatnosti i tí, ktorí boli svojich právach právnym úkonom opomenutí (tretie osoby). Prípady relatívnej neplatnosti právnych úkonov sú v ustanovení § 40a ods. 1 O. z. taxatívne vypočítané a tento výpočet nemožno ani analogicky rozširovať ešte na ďalšie prípady.

Do tých čias, kým sa osoba dotknutá úkonom nedovolá neplatnosti právneho úkonu, treba sa na tento úkon pozerať ako na platný, so všetkými dôsledkami z toho vyplývajúcimi. Aby nastali účinky relatívnej neplatnosti právneho úkonu stačí aj mimosúdne oznámenie osoby úkonom dotknutej, že sa dovoľáva tejto neplatnosti, a teda sa nevyžaduje v každom prípade výrok o neplatnosti rozsudkom súdu. Iba ak druhý účastník popiera uplatnený dôvod relatívnej neplatnosti právneho úkonu, potom je namieste, aby sa oprávnený dovolal súdnej ochrany. Nemožno vylúčiť ani to, aby sa oprávnený dovolával relatívnej neplatnosti v občianskom súdnom konaní protinávrhom, prípadne námietkou vo forme svojej obrany proti uplatnenému právu niektorým z účastníkov. Účinky neplatnosti nastávajú až tým okamihom, keď prejav oprávneného došiel druhému účastníkovi, prípadne ostatným účastníkom právneho úkonu.

Ak však ide o dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu, o registrácii ktorého rozhodlo štátne notárstvo, musí sa stať návrhom podaným na súde oprávnenou osobou; súd určí, či je právny úkon platný a či nie. Nepostačuje, aby súd vyriešil túto otázku len ako predbežnú v odôvodnení

Poznatkov týkajúcich sa použitia ustanovenia § 40a O. z. je zatiaľ málo. Bolo zistených iba niekoľko prípadov, v ktorých došlo k použitiu tohto zákonného ustanovenia. Ako dôvod neplatnosti sa uvádzalo prekročenie ceny kúpenej veci (§ 399 ods. 2, veta druhá, O. z.), prípadne chýbajúci súhlas druhého manžela (§ 145 ods. 1 O. z.).

Napr. vo veci sp. zn. 14 C 41/84 Okresného súdu v Nitre sa žalobca domáhal, aby súd vyslovil neplatnosť kúpnej zmluvy o predaji ojazdeného motorového vozidla, pretože jeho hodnota nezodpovedala vyplatenej kúpnej cene. Súd obžalobu zamietol po zistení, že dohodnutá cena

nepresahuje cenu, za ktorú podobné vozidlo predával Autobazár. Odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa. Súd obidvoch stupňov si tu nesprávne vyložili ustanovenia § 40a a § 399 ods. 2, veta druhá, O. z., keď dohodnutú cenu kúpenej veci porovnávali s cenou, za ktorú podobné vozidlá predával Autobazár a nie s cenou toho istého alebo porovnateľného druhu novej veci, za ktorú sa predávala v čase uzavretia zmluvy.

Vo veci sp. zn. 7 C 262/84 toho istého súdu sa žalobkyňa domáhala neplatnosti zmluvy o predaji motorového vozidla podniku K., pretože zmluvu uzavrel iba manžel bez jej súhlasu, v rozpore s ustanovením § 145 ods. 1 O. z. Súd žalobe správne vyhovel.

Vo veci sp. zn. 5 C 617/83 Okresného súdu v Humennom sa dedič po zomretom manželovi domáhal vyslovenia neplatnosti zmluvy o prevode nehnuteľnosti. Žaloba bola podaná proti žijúcemu manželovi ako predávajúcemu a proti kupujúcemu. Súd zistil, že zmluva bola uzavretá a registrovaná štátnym notárstvom pred 1. 4. 1983 a zomretý manžel nedal súhlas na prevod vlastníctva podľa ustanovenia § 145 ods. 1, veta druhá, O. z., hoci išlo o predmet bezpodielového spoluvlastníctva. Súd žalobe vyhovel. Rozhodnutie treba považovať za správne.

Pokiaľ ide o výklad pojmov „dovolať sa“ relatívnej neplatnosti právneho úkonu a „uplatniť nárok“ v súvislosti s premlčaním práva podľa ustanovenia § 40a ods. 1, 2 O. z., súvisí s tým, či prejavom (ústnym alebo písomným) jedného z účastníkov právneho úkonu, o registrácii ktorého rozhodlo štátne notárstvo, urobeným voči druhému účastníkovi, môžu nastať účinky prerušenia premlčanej trojročnej doby. Slovný (gramatický) výklad ustanovenia § 40a ods. 2 O. z., ktoré nadväzuje na odsek 1 tohto ustanovenia, neumožňuje vyložiť otázku tak, že také účinky by mali nastať už dovolaním sa neplatnosti prejavom jedného z účastníkov. Ak ide o registrovaný právny úkon, možno totiž neplatnosť určiť len rozhodnutím súdu. Dovolanie sa neplatnosti z dôvodov uvedených v ustanovení § 40a ods. 1 O. z. sa môže stať len podaním návrhu na začatie konania o určenie neplatnosti a neplatnosť musí byť určená vo výroku rozsudku. Súdny výrok je špecifický prostriedok, ktorým možno vysloviť neplatnosť registrovaného právneho úkonu a iba návrh na začatie konania k tomu smerujúci je prostriedkom, ktorý sa možno relatívnej neplatnosti dovolať.

Právo oprávneného účastníka dovolať sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe (§ 101 O. z.). Táto premlčacia doba začína plynúť vždy dňom, kedy došlo k uzavretiu právneho úkonu, a to aj pri právnych úkonoch, ktoré k svojej účinnosti vyžadujú rozhodnutie príslušného orgánu alebo registráciu štátnym notárstvom. Takéto rozhodnutia nie je predpokladom platnosti právneho úkonu (§ 44 O. z.), ale je iba podmienkou jeho účinnosti (§ 47 ods. 1, 2 O. z.). Z uvedeného možno vyvodiť, že oprávnený sa môže dovolať neplatnosti právneho úkonu už po jeho uzavretí, ešte predtým, než sa právny úkon stane účinným, teda skôr než dôjde k vydaniu rozhodnutia príslušným orgánom alebo k registrácii štátnym notárstvom. Na plynutie premlčacej doby započatej uzavretím právneho úkonu nemá žiadny vplyv registrácia ani rozhodnutie príslušného orgánu. Úkonom dotknutý účastník sa môže preto úspešne dovolať neplatnosti právneho úkonu na súde iba v rámci trojročnej premlčacej doby, ktorá začala plynúť od uzavretia právneho úkonu. V opačnom prípade by dochádzalo k neodôvodnenému posunutiu začiatku plynutia premlčacej doby. Tým by sa neodôvodnene len predlžoval stav právnej neistoty. Za predpokladu, že úkonom dotknutý účastník sa úspešne dovolal neplatnosti právneho úkonu, štátne notárstvo by takú zmluvu nemalo registrovať, lebo zmluva v čase registrácie bola už neplatná. V takom prípade sa právo na dovolanie sa relatívnej neplatnosti zmluvy nemôže premlčať, pretože bolo vykonané a účinky platného dovolania už nastali. Samotná registrácia nemôže neplatnosť zmluvy zhojiť.

Pokiaľ právny úkon vznikol ešte pred účinnosťou zákona č. 131/1982 Zb. (1. 4. 1983), premlčacia doba na dovolanie sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu neskončí (vzhľadom na ustanovenie § 507a ods. 4 O. z) skôr než 1. 4. 1986.

Márne uplynutie trojročnej premlčacej doby má iba za následok, že sa nemôžno s úspechom dovolať relatívnej neplatnosti právneho úkonu, ak bola vznesená námietka premlčania. Právny úkon naďalej trpí vadou, aj keď treba naň pozeráť ako na platný právny úkon. K § 106 a § 107 O. z. (premlčanie):

V novelizovaných ustanoveniach § 106 ods. 1 a § 107 ods. 1 O. z. došlo k zmene v dĺžke subjektívnej premlčacej doby pri uplatňovaní práva na náhradu škody, prípadne práva na vydanie neoprávneného majetkového prospechu. Od účinnosti zákona č. 131/1982 Zb. (od 1. 4. 1983) sa jednoročná premlčacia doba predĺžila na dva roky. Aby v súvislosti so spätnou účinnosťou novely nevznikali pochybnosti o spôsobe počínania novej dvojročnej subjektívnej doby, v prechodnom ustanovení § 507 ods. 5 O. z. sa upravuje počítanie tejto doby. Ak ide o právo na náhradu škody alebo o právo na vydanie neoprávneného majetkového prospechu, platí dvojročná premlčacia doba, počítaná odo dňa, keď začala plynúť pôvodná jednoročná subjektívna premlčacia doba. Toto ustanovenie nemožno však použiť, ak ide o právo, u ktorého premlčacia doba uplynula podľa pôvodného znenia Občianskeho zákonníka. To znamená, že ak jednoročná subjektívna premlčacia doba uplynula najneskoršie 31. 3. 1983, nemožno už aplikovať ustanovenie novely o dvojročnej premlčacej dobe.

Vo veci sp. zn. 8 C 146/83 Okresného súdu Bratislava-vidiek súd vyhovel žalobe o náhradu škody z ublíženia na zdraví, ku ktorému došlo 14. 8. 1981 a žaloba bola podaná 22. 6. 1983. V odôvodnení rozsudku uviedol, že „premlčanie pohľadávky neprichádza do úvahy, nakoľko podľa novely Občianskeho zákonníka je premlčacia lehota dvojročná“. Pritom bližšie neskúmal, či jednoročná premlčacia doba neuplynula ešte do začiatku účinnosti zákona č. 131/1982 Zb.

Vo veci sp. zn. 11 C 55/84 Okresného súdu v Trenčíne sa rozvedený manžel domáhal proti druhému vydania neoprávneného majetkového prospechu z dôvodu platenia úhrady za užívanie bytu po rozvode a odstahovaní sa. Súd zamietol časť žaloby týkajúcej sa úhrady za mesiac december 1982 vzhľadom na uplynutie jednoročnej subjektívnej premlčacej doby, aj keď žaloba došla súdu 18. 1. 1984. Premlčacia doba v zmysle ustanovenia § 107 ods. 1 O. z. by však uplynula zrejme až začiatkom mesiaca januára 1985. K § 130a O. z. (susedské práva): 5)

Novela Občianskeho zákonníka (zákon č. 131/1982 Zb.) vychádza v oblasti susedských vzťahov zo zásady, že ochrana poskytovaná právam vlastníka jednej veci nesmie byť v nepomere ku spravodlivej ochrane, ktorá náleží právam vlastníka druhej veci. Vlastník veci a teda aj vlastník susediacej nehnuteľnosti (pozemku alebo stavby) musí sa zdržať všetkého, čím by nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného alebo čím by vážne ohrozil výkon jeho práv.

Správne postupujú sudy vtedy, keď poskytujú rovnakú ochranu práv tiež osobám, ktoré nie sú vlastníkami veci, ale ju oprávnené užívajú, či už na základe osobného užívania (§ 198 a nasl., § 152 a nasl. O. z.) alebo im ju poskytlo JRD ako záhumienok a pod.

Sudy vychádzajú z toho, že vlastníkovi (užívateľovi) veci v zmysle ustanovenia § 130a ods. 1 O. z. (§ 203a O. z.) poskytuje ochrana len proti takým zásahom, ktoré ho nad mieru primeranú pomerom obťažujú alebo vážne ohrozujú výkon jeho práv. Pokiaľ zistia, že ide o nepodstatné zásahy, tj. o bežné správanie, ktoré sú susedia povinní navzájom trpieť, lebo je spojené s obvyklým užívaním nehnuteľných vecí, prípadne hnutelných vecí, sudy správne žaloby zamietajú.

Napr. vo veci sp. zn. 9 C 228/84 Okresný súd v Senici žalobu o zdržanie sa rušenia zamietol, keď zistil, že hoci žalovaný zachádza traktorom na okraj cesty susediacej s dvorom žalobcu a nahrňa do dvora časť zeminy, nejde o taký zásah, ktorý by prekročil mieru primeranú pomerom.

Okresný súd v Liptovskom Mikuláši vo veci sp. zn. 7 C 75/84 žalobu o zamedzenie tienenia na pozemok žalobcu zamietol, keď zistil, že stromy v záhrade žalovaného sú primerane vzdialené a netenia na kultúry pestované žalobcom.

Vstup na pozemok suseda je vážnym zásahom do jeho vlastníckeho práva; preto sa podľa ustanovenia § 130a ods. 3 O. z. umožňuje len vtedy, keď to nevyhnutne vyžaduje údržba a obhospodarovanie susediacich stavieb a pozemkov. K vstupu na susedný pozemok je vlastník (užívateľ) susediacej nehnuteľnosti oprávnený len v takom rozsahu, v akom je to na obhospodarovanie jeho pozemku alebo stavby nevyhnutné. Súd v zásade správne vykladajú pojmy „nevyhnutná údržba“ a „obhospodarovanie susediacich pozemkov a stavieb“.

Napr. vo veci sp. zn. 8 C 74/84 Okresného súdu Bratislava-vidiek žalobkyňa žiadala, aby súd žalovaného zaviazal umožniť jej vstup na pozemok. Súd po zistení, že žalobkyňa sa domáhala vstupu na pozemok žalovaného za účelom omietnutia domu z dôvodu jeho údržby, rozhodol, že žalovaný je povinný umožniť jej vstup na pozemok parc. č. 863/155 a 863/140 v M., ktorý je vo vlastníctve žalovaného. Nedostatkom rozhodnutia však bolo, že súd vstup na pozemky opomenul vymedziť v potrebnom a nevyhnutnom rozsahu.

Obdobne tomu bolo aj vo veci sp. zn. 5 C 617/84 Okresného súdu v Rožňave, v ktorej sa žalobcovia domáhali, aby súd žalovaným uložil povinnosť umožniť im omietnuť stenu rodinného domčeka z pozemku žalovaných.

Vyskytujú sa tiež žaloby, ktorými sa občania dožadujú ochrany proti rušeniu nad mieru primeranú pomerom tienení, prerastaním koreňov, hlukom, pachom a pod. Súd pri riešení týchto sporov v zásade správne vykladajú pojmy „nešetrnosť“ a „nevhodnosť ročnej doby“ pri odstraňovaní vetví stromov presahujúcich na susedný pozemok. Nevhodnosť doby viažu na vegetačné obdobie a za šetrný považujú len taký zásah, ktorý je primeraný. Pri posudzovaní miery primeranej pomerom berú do úvahy popri miestnych pomeroch i intenzitu hluku, pachu i to, či ide o rušenie jednorazové, opakované a pod.

Napr. vo veci sp. zn. 6 C 99/83 Okresného súdu v Martine, v ktorej sa žalobcovia domáhali zákazu rušenia nadmerným hlukom, výrok rozsudku znel: „Súd zakazuje žalovanej a osobám, ktoré s ňou bývajú v byte, rušiť žalobcov hlukom nad mieru primeranú pomerom hrou na bicie nástroje, prípadne tiež používaním gramofónu, magnetofónu, zosilňovače a reproduktorov“. Zákonu by viac zodpovedal výrok rozsudku v ktorom by bol súd uložil „zdržať sa“ tam uvedenej činnosti namiesto „zákazu“. V prípade súdneho výkonu rozhodnutia sa súd vyporiada tiež s otázkou miery primeranej pomerom z toho hľadiska, či došlo k porušeniu povinnosti uloženej vo vykonávanom rozhodnutí.

Žalobami podľa ustanovenia § 130a O. z. sa účastníci často domáhajú odstránenia alebo premiestnenia odtokových, odpadových kanálov, žump a pod., čo presahuje rámec ochrany poskytovanej uvedeným zákonným ustanovením. Nedostatkom je to, že súdy si neujasňujú charakter podávaných žalôb podľa ustanovenia § 130a O. z. a nestarajú sa o to, aby nesprávne podania čo do väd žalobného návrhu odstránili v súčinnosti s účastníkmi konania (§ 43 ods. 1 O. s. p.). I keď niekedy takéto žaloby zamietajú, v prevažnej väčšine vychádzajú z toho, že tieto žaloby, ktorými sa účastníci domáhajú odstránenia veci, možno posúdiť podľa ustanovenia § 130a O. z., čo je nesprávne.

Napr. vo veci sp. zn. 11 C 231/83 Okresného súdu v Liptovskom Mikuláši súd zaviazal žalovaných odstrániť odpadovú žumpu nachádzajúcu sa za ich hospodárskymi budovami do 7 mesiacov po právoplatnosti rozhodnutia.

Vo veci sp. zn. 1 C 136/84 Okresný súd v Spišskej Novej Vsi uložil žalovaným odstrániť kliecky umiestnené pri hranici pozemku žalobcov s odôvodnením, že žalovaní chovom sliepok, bažantov a zajacov obťažujú žalobcov pachom vychádzajúcim z chovných klieckov.

Uvedené rozhodnutia nemožno považovať za správne, lebo z ustanovenia § 130a ods. 1 O. z. vyplýva, že takéto povinnosti nemožno ukladať 6) . Vo výroku rozsudku vydaného na základe citovaného

ustanovenia nemožno určiť, aké konkrétne opatrenia má žalovaný vykonať. Či sú opatrenia urobené žalovanými dostatočné, možno riešiť v konaní o súdny výkon rozhodnutia. K § 135a O. z. (vydržanie):

Záujem spoločnosti si vyžiadal, aby aj u tzv. nedoložených právnych vzťahov došlo na právnom základe k súladu právneho stavu so skutočným stavom. Túto funkciu má plniť znovuzavedenie inštitútu vydržania, zakotveného v ustanovení § 135a O. z.

Súdy v konaní o týchto veciach zásadne skúmajú, či sú splnené zákonom stanovené podmienky vydržania podľa ustanovenia § 135a O. z., ktorými sú aj existencia držby veci v zmysle ustanovenia § 132a ods. 1 O. z. (z toho hľadiska, či držiteľ s vecou nakladá ako so svojou a či je so zreteľom na všetky okolnosti dobromyseľný, že mu vec patrí), b) uplynutie stanoveného času, v ktorom má oprávnený držiteľ vec v držbe (trojročná doba u hnutelných vecí, desaťročná doba u nehnuteľných vecí), c) spôsobilosť predmetu vydržania (veci hnutelné a u nehnuteľných vecí len pokiaľ ide o veci v osobnom vlastníctve a sčasti aj pozemky, ale len tie, ku ktorým by sa inak mohlo zriadiť právo osobného užívania, porov. § 135a ods. 2 a § 199 ods. 1 O. z.).

V zreteľných prípadoch možno zápis vlastníctva nehnuteľnosti v osobnom vlastníctve vykonať v evidencii nehnuteľností na základe písomného ohlásenia občana o zmene právneho vzťahu, doloženého osvedčením štátneho notárstva, v obvode ktorého je nehnuteľnosť. Umožňuje to zákon č. 150/1983 Zb. /7/, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 22/1964 Zb. o evidencii nehnuteľností, ako aj vyhláška č. 26/1984 Zb. /8/, o zmene a doplnení vyhlášky č. 23/1964 Zb., ktorou sa vykonáva zákon č. 22/1964 Zb. o evidencii nehnuteľností. Obidva tieto právne predpisy nadobudli účinnosť dňom 1. 4. 1984. Ich účelom bolo zjednodušiť spôsob zisťovania podmienok vydržania práve tým, že v nesporných prípadoch pre zápis osobného vlastníctva do evidencie nehnuteľností nebude potrebné súdne rozhodnutie. Postup štátnych notárstiev v týchto prípadoch podrobne upravuje smernica Ministerstva spravodlivosti SSR z 15. 11. 1984 č. 40/1984 - 61 o vydávaní osvedčení štátnymi notárstvami pri zmene právneho vzťahu k nehnuteľnostiam na základe vydržania, uverejnená v Zbierke inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti SSR v čiastke 5/1984. V súvislosti s používaním ustanovenia § 135a ods. 2 O. z. o vydržaní pozemkov, ku ktorým by sa inak mohlo zriadiť právo osobného užívania, a s postupom finančných odborov okresných národných výborov a im na roveň postavených národných výborov, vydalo Ministerstvo financií SSR metodický návod 9) . Podľa č. III. ods. 4 tohto návodu zápis vlastníctva čs. štátu k dotknutému pozemku sa riadi ustanovením § 4 ods. 4 vyhlášky č. 86/1977 Zb. o dočasnej správe národného majetku. Podkladom pre zápis vlastníctva štátu je osvedčenie a pre zmenu právneho stavu hospodárska zmluva o prevode pozemku do správy MNV, v obvode ktorého sa pozemok nachádza. Ani v týchto prípadoch, pokiaľ sú nesporné, nie je pre zápis vlastníctva k pozemku do evidencie nehnuteľností potrebné rozhodnutie súdu. Len v prípade pochybností sa ONV bude domáhať určenia vlastníctva k pozemku v občianskom súdnom konaní v zmysle ustanovenia § 80 písm. c) O. s. p. (čl. III ods. 1 citovaného návodu).

Ak sa občan žalobou na súde domáha voči štátu, prípadne národnému výboru alebo organizácii, ktorá má pozemok v správe (§ 205 ods. 2 O. z.), uzavretia dohody o osobnom užívaní pozemku, ku ktorému štát získal vlastnícke právo na základe vydržania, a príslušný subjekt by odmietal takúto dohodu s občanom uzavrieť, súdne rozhodnutie tu nahrádza vyhlásenie vôle, potrebné na uzavretie dohody o osobnom užívaní pozemku (§ 161 ods. 3 O. s. p.). Nie je vylúčené, aby sa v takýchto prípadoch občan domáhal vydania rozsudku, určujúceho, že nadobudol právo na uzavretie dohody o osobnom užívaní pozemku (§ 80 písm. c/ O. s. p.).

Účinky vydržania podľa ustanovenia § 135a O. z. môžu nastať vzhľadom na ustanovenie § 507a ods. 3 O. z. najneskôr od 1. 4. 1984. Toto ustanovenie umožňuje, aby do vydržacej doby uvedenej v ustanovení § 135a ods. 1, 2 O. z. bolo možné započítať i dobu, po ktorú občan alebo jeho právny predchodca za podmienok stanovených v § 135a ods. 1, 2 O. z. mal vec v nepretržitej oprávnenej držbe alebo nepretržite vykonával právo zodpovedajúce vecnému bremenu pred účinnosťou novely

Občianskeho zákonníka (zákona č. 131/1982 Zb.). Týmto ustanovením sa tiež sledovalo poskytnutie ochrany k tomu, kto popiera vydržanie a je v právnom vzťahu k oprávnenému držiteľovi, aby od 1. 4. 1983 do 1. 4. 1984 mohol urobiť právne opatrenie na prerušenie plynutia vydržacej doby.

V tejto súvislosti bol zistený prípad, v ktorom výklad ustanovenia § 507a ods. 3 O. z. nemožno považovať za správny a v súlade so zámerom sledovaným týmto ustanovením:

Vo veci sp. zn. 9 C 141/81 si Okresný súd v Senici nesprávne vyložil ustanovení § 507a ods. 3 O. z. V tejto veci sa žalobou došlo na súd 1. 6. 1983 žalobkyňa domáhala proti žalovaným vydania časti parcely v šírke 2 m a v dĺžke 20 m z tohto dôvodu, že v tejto časti ju žalovaní neoprávnene užívajú. Súd zistil, že výlučnou vlastníčkou tohto pozemku je žalobkyňa a že obžalovaní, ktorí sú vlastníkami susedného pozemku, užívali z pozemku žalobkyne celkom 40 m². Na odvolanie žalovaného, ktorý tvrdil, že spornú časť pozemku vydržal, Krajský súd v Bratislave rozsudkom sp. zn. 11 Co 217/83 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil a žalobu zamietol. Odvolací súd po dokazovaní, vykonanom v odvolacom konaní, konštatoval, že rozsudok súdu prvého stupňa v čase jeho vyhlásenia (13. 12. 1982) bol síce vecne správny, avšak vzhľadom na zákonom č. 131/1982 Zb. zavedený inštitút vydržania so spiatočnou platnosťou (§ 507a ods. 1 O. z.) žalovaní spornú časť pozemku vydržali. Vzhľadom na ustanovenie § 135a ods. 2 O. z. sa preto vlastníkom tejto spornej časti pozemku (záhrady) stal štát; žalovaným vzniklo v tomto rozsahu právo na uzavretie dohody o bezplatnom zriadení práva osobného užívania.

Najvyšší súd SSR rozsudkom sp. zn. 1 Cz 86/84 uvedený rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení rozsudku poukázal na ustanovenie § 507a ods. 3 O. z. a jeho účel a zdôraznil, že k vydržaniu podľa ustanovenia § 135a ods. 2 O. z. mohlo dôjsť najskôr dňom 1. 4. 1984, a to aj keď do tohto dňa uplynula už dlhšia doba nepretržitej oprávnenej držby, ako je stanovená v § 135a ods. 1 O. z. (10 rokov). Ani v čase rozhodnutia odvolacieho súdu v tejto veci (21. 6. 1983) vydržacia doba preto vzhľadom na ustanovenie § 507a ods. 3 O. z. ešte nemohla uplynúť a ani štát preto nemohol k spornej časti pozemku nadobudnúť vlastnícke právo na základe vydržania v zmysle ustanovenia § 135a ods. 2 O. z. V tejto prejednávanej veci by už nemohli nastať účinky vydržania ani po 1. 4. 1983 so zreteľom na to, že žalovaní (najneskôr od okamihu doručenia žaloby, ku ktorému došlo pred uvedeným dátumom) prestali byť v dobrej viere. K § 135b a § 135c O. z. (vecné bremená): 10)

Súdna prax aplikuje ustanovenie § 135c ods. 1 O. z. (zriadenie vecného bremena rozhodnutím oprávneného orgánu) len v spojitosti s rozhodovaním o návrhu na zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva (§ 142 ods. 3 O. z.) a v spojitosti s rozhodovaním o neoprávnenej stavbe, ak dôvody osobitného zreteľa bránia prikázať stavbu za náhradu navrhovateľovi (§ 221 ods. 2 O. z.).

Napr. vo veci sp. zn. 7 C 214/83 Okresný súd Bratislava-vidiek v súvislosti so zrušením a vyporiadanim podielového spoluvlastníctva účastníkov reálnym rozdelením nehnuteľnosti zriadil vecné bremeno na dvoch parcelách, ktorému zodpovedalo právo priechodu cez tieto parcely k ďalším novovytvoreným parcelám.

Vo veci sp. zn. 9 C 678/81 Okresný súd v Poprade v spojitosti so zrušením a vyporiadanim spoluvlastníctva rozdelením domovej nehnuteľnosti zriadil vecné bremeno, ktorému zodpovedalo právo priechodu cez dvor jedného z účastníkov.

Vo veci sp. zn. 30 C 1003/84 Mestského súdu v Košiciach sa navrhovateľ domáhal zriadenia vecného bremena na pozemku odporcu, zodpovedajúceho právu priechodu cez tento pozemok. Po poučení navrhovateľa súdom o tom, že v súdnom konaní je možné zriadiť rozhodnutím vecné bremeno len v prípadoch taxatívne uvedených v Občianskom zákonníku, navrhovateľ vzal návrh ešte pred začatím

pojednávania späť. Tento postup súdu prvého stupňa bol správny.

Vo veci sp. zn.7 C 322/83 Obvodného súdu Bratislava 4 navrhovatelia si na základe stavebného povolenia postavili chatu na pozemku, ku ktorému im bolo zriadené právo osobného užívania. Neskôr sa zistilo, že vlastníkom tohto pozemku nebol štát, ale odporkyňa. Tieto vlastnícke vzťahy k predmetnému pozemku súd zisťoval v osobitnom konaní. Na návrh vlastníka predmetnej chaty, vychádzajúc z výsledkov predchádzajúceho súdneho konania, v ktorom sa zistila dobromyseľnosť stavebníka, zriadil súd na pozemku vecné bremeno v zmysle ustanovenia § 221 ods. 2 O. z., ktorému zodpovedá právo vlastníka stavby nerušene užívať časť z pozemku odporkyne.

Tieto uvedené rozhodnutia zodpovedajú zámerom novely Občianskeho zákonníka (zákona č. 131/1982 Zb.), ktorá v širšom rozsahu upravila možnosť zriadiť vecné bremená na nehnuteľnostiach, vychádzajúc z praktických potrieb občanov. Aby však nedochádzalo v budúcnosti k ďalším sporom medzi účastníkmi konania, prípadne ich právnymi nástupcami, žiada sa zdôrazniť, že aj výroky rozhodnutí musia súdy presne formulovať, v súlade so zákonnými požiadavkami, najmä aby bol z nich nepochybený obsah zriadeného vecného bremena, aby bola presne označená nehnuteľnosť, zaťažená vecným bremenom, a aby bol určený aj spôsob výkonu práva zodpovedajúci vecnému bremeniu.

Nemožno preto považovať za správny tento výrok rozsudku Okresného súdu Bratislava-vidiek sp. zn. 6 C 132/83 „Súd zriaďuje žalobcovi bezplatné užívacie právo k pozemku parc. č. 1923/4 v obci S.“. Iba z odôvodnenia rozsudku je zrejmé, že súd týmto výrokom chcel zriadiť na predmetnom pozemku vecné bremeno podľa ustanovenia § 221 ods. 2 O. z. Formulácia výroku súdu však ani nenaznačuje, že malo ísť o užívanie pozemku na základe práva vyplývajúceho z vecného bremena.

Naproti tomu za správny možno považovať výrok rozsudku Mestského súdu v Košiciach sp. zn. 14 C 1979/83 tohto znenia: „Súd zriaďuje vecné bremeno na novovzniknutom pozemku parc. č. 969/2, na ploche označenej bodmi A, B, C, D na grafickej prílohe znaleckého posudku (vyhotoveného pod č. 34/83 n. p. G. v P.), ktorému zodpovedá práve priechodu vlastníkov novovzniknutých pozemkov parc. č. 968 a 969/1“.

Vecné bremená zriadené rozhodnutím súdu podľa ustanovení § 142 ods. 3 a § 221 ods. 2 O. z., ako aj práva im zodpovedajúce, sú vždy spojené s vlastníctvom určitej nehnuteľnosti alebo s osobným užívaním pozemku. Viazu sa teda k určitým nehnuteľnostiam a prechádzajú s vlastníctvom týchto nehnuteľností (prípadne s právom osobného užívania pozemku) na ich nadobúdateľa. Nie sú teda obmedzené len na určité konkrétne osoby. Už z tejto ich vecnoprávnej povahy vyplýva, že sú časove neobmedzené a ani súd svojím rozhodnutím nemôže vopred určiť ich zánik (napr. ich viazaním na splnenie určitej podmienky). Časove obmedzené sú iba vecné bremená, ktorým zodpovedajú práva viazané na určitú konkrétnu osobu, ako to vyplýva z ustanovenia § 135c ods. 7 O. z. (podľa ktorého zanikajú najneskoršie smrťou oprávneného).

Nemožno preto považovať za vecne správne rozhodnutie Okresného súdu v Topolčanoch vo veci sp. zn. 5 C 318/83, v ktorej súd v konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva rozdelením veci zriadil vecné bremeno, zodpovedajúce právu priechodu a prejazdu cez novovytvorenú parcelu, v prospech vlastníčky novozriadenej susednej nehnuteľnosti na čas jedného roka od právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení rozsudku sa uvádzalo, že táto doba je primeraná na to, aby si navrhovateľka po vykonaní menších úprav na svojej nehnuteľnosti mohla vytvoriť vlastný priechod.

Ak zmenou pomerov vznikne hrubý nepomer medzi vecným bremenom a výhodou oprávneného, môže súd na návrh rozhodnúť, že sa vecné bremeno za primeranú náhradu obmedzuje alebo zrušuje (§ 135c ods. 6 O. z.). Toto ustanovenie je zhodné s textom teraz zrušeného ustanovenia § 506 ods. 2 O. z.; preto súdy správne vychádzajú z doterajšieho výkladu tohto skôr platného ustanovenia a

používajú ho i pri aplikácii ustanovenia § 135c ods. 6 O. z.

Napr. vo veci sp. zn. 10 C 1106/83 Okresného súdu v Čadci (o zrušenie práva priedochodu) súd vyhovel návrhu a toto právo zrušil pre hrubý nepomer medzi vecným bremenom a výhodou oprávneného pri súčasnom zriadení inej prístupovej cesty 11), ktorou môžu odporcovia chodiť po vodu. K § 212 ods. O. z. (zrušenie práva spoločného užívania pozemku):

V dôvodovej správe k zákonu č. 131/1982 Zb. (k ustanoveniu § 212 ods. 2 O. z.) sa uvádzalo, že súd môže na návrh spoločného užívateľa zrušiť právo spoločného užívania pozemku, ak vznikne stav, ktorý bráni jeho spoločnému užívaniu. Návrhu nemožno však vyhovieť, ak by bolo v rozpore so základnými zásadami občianskoprávných vzťahov, vyjadrených najmä v článkoch VI a VII O. z.

Pod pojmom „stav, ktorý bráni jeho spoločnému užívaniu,“ treba rozumieť predovšetkým príčiny objektívnej povahy a súd môže prihliadať iba k takýmto príčinám. Nie je rozhodujúci iba subjektívny názor účastníka (napr. že ďalšie spoločné užívanie pozemku je pre neho neznesiteľné). K § 221 ods. 1 O. z. (neoprávnená stavba):

Novelizované znenie ustanovenia § 221 O. z. umožňuje dôslednejšie vyriešiť vzťahy vzniknuté postavením neoprávnenej stavby na pozemku v osobnom užívaní. Vychádza sa z toho, že vlastníkom stavby je občan, ktorý stavbu zriadil. Tým sa potvrdzuje doterajšia súdna prax, ktorá výkladom dospela k záveru, že vlastníkom stavby do rozhodnutia je stavebník. 12) Výslovne sa teraz uvádza, že súd na návrh prikáže stavbu za náhradu inému, t. j. tomu, koho zákon vymenováva ako oprávneného podať taký návrh.

Návrhu na prikázanie stavby do vlastníctva proti stavebníkovi, ktorý nie je oprávnený pozemok užívať alebo je oprávnený ho užívať na iný účel, súd nevyhoví, ak by tomu bránili dôvody hodné osobitného zreteľa. Ako príklad sa medzi tieto dôvody zaraďuje ochrana dobrej viery stavebníka, že staval oprávnene. V takom prípade nastupuje riešenie uvedené v ustanovení § 221 ods. 2 O. z. Stavba zostane naďalej vo vlastníctve stavebníka ako zhotoviteľa veci. Na jeho návrh sa však upraví vzťahy k pozemku tak, aby boli vytvorené predpoklady nevyhnutné k nerušenému užívaniu stavby. Takýto návrh môže stavebník podať aj vtedy, ak sa vlastník (správca), prípadne osobný užívateľ pozemku, nedožadoval prikázania stavby podľa ustanovenia § 221 ods. 1 O. z.

Odstránenie stavby je krajným opatrením, ktorého použitie treba starostlivo zvážiť i s prihliadnutím na hospodárnosť takéhoto opatrenia. O odstránení stavby môže súd rozhodnúť po zistení stanoviska príslušného stavebného úradu. Zásadným meradlom pre posúdenie dôvodnosti takéhoto opatrenia je záujem spoločnosti.

Vo veci sp. zn. 11 C 1911/81 Okresný súd v Prešove vyhovel žalobe, ktorou sa žalobcovia domáhali odstránenia murovanej garáže a k nej patriaceho oplotenia. Tvrdili, že žalovaní stavbu postavili na ich pozemku a takto zastavili časť pozemku o rozmeroch 20,43 x 2,69 m. Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalovaných, rozhodujúc už za účinnosti zákona č. 131/1982 Zb., rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil, keď zhodne dospel k záveru, že žalovaní neoprávnene vystavovali garáž a plot na pozemku patriacom žalobcom. Obidva rozsudky boli na základe sťažnosti pre porušenie zákona zrušené Najvyšším súdom SSR a vec vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a na nové rozhodnutie. K § 399 ods. 2 O. z. (dohodnutá cena kúpenej veci):

Zákon č. 131/1982 Zb. zmenil ustanovenie § 399 ods. 2, veta druhá, O. z. tak, že ak podľa cenového predpisu nemožno cenu určiť, nesmie dohodnutá cena kúpenej veci prekročiť cenu toho istého alebo porovnateľného druhu novej veci, za ktorú sa vec predáva v obchode v čase uzavretia zmluvy. Ide teda o spôsob určitého porovnania cien, ktorý treba v konkrétnom prípade voliť, aby bolo možné určiť výšku maximálne prípustnej ceny. Porovnateľným druhom veci sa rozumie taký druh veci, ktorý

so zreteľom na vlastnosti porovnáwanej veci sa k nej kvalitatívne aj kvantitatívne najviac približuje.

Pri stanovení kúpnej ceny sa už nepočíta s odhadom ako spôsobom jej určenia. Odhad je od účinnosti novely len pomôckou pre zistenie najvyššej prípustnej ceny.

Novelizované ustanovenie § 399 ods. 2, veta druhá, O. z. najmä v súvislosti s ustanovením § 40a O. z. prinieslo tak väčšiu istotu do vzťahov, ktoré vznikajú na základe kúpnej zmluvy.

Vo veci sp. zn. 9 C 723/81 Okresného súdu v Michalovciach predmetom žaloby bola neplatnosť kúpnej zmluvy o predaji ojazdeného motorového vozidla, ktorého dohodnutá cena činila 14 000,- Kčs. Podľa znalca vozidlo malo však hodnotu iba 7818,- Kčs. Súd prvého stupňa vyslovil, že kúpna zmluva je neplatná a že každý z účastníkov je povinný vrátiť druhému, čo z neplatnej zmluvy prijal. Odvolací súd po doplnení dokazovania zistil, že dohodnutá kúpna cena zodpovedá cene porovnateľného motorového vozidla (§ 399 ods. 2, veta druhá, O. z.). Na základe toho zistenia správne zmenil rozsudok súdu prvého stupňa a žalobu zamietol.

Vo veci sp. zn. 14 C 380/83 Okresného súdu v Nitre žalobca sa domáhal vyslovenia neplatnosti kúpnej zmluvy, predmetom ktorej bolo motorové vozidlo. Súd žalobu zamietol a v odôvodnení uviedol, že pri určení kúpnej ceny nedošlo k jej podstatnému prekročeniu v porovnaní s cenou, za ktorú sa podobné motorové vozidlá predávali v obchode. K § 438 O. z. (spoločná zodpovednosť za škodu):

Ustanovením § 438 O. z. sa teraz novo rieši zodpovednosť za škodu spôsobenú viacerými občanmi alebo organizáciami alebo občanom spolu s organizáciou. Na rozdiel od predchádzajúcej úpravy spoločná a nerozdielna zodpovednosť za škodu je zásadou a tzv. delená náhrada škody je iba výnimkou. Použitie ustanovenia § 438 ods. 2 O. z. o zodpovednosti škodcov za škodcu podľa ich účasti na jej spôsobení treba vždy podrobne odôvodniť.

Súdy vo svojej rozhodovacej činnosti už často rozhodujú o náhrade škody podľa novelizovaného znenia ustanovenia § 438 O. z. a vyslovujú zodpovednosť škodcov voči poškodenému spoločne a nerozdielne.

Len v ojedinelých prípadoch súdy vyslovovali delenú zodpovednosť škodcov bez toho, aby tento postup náležite odôvodnili.

Napr. vo veci sp. zn. 7 C 216/83 Okresný súd v Komárne žalobe o náhradu škody z ublíženia na zdraví čiastočne vyhovel a zaviazal žalovaných, aby žalobcovi zaplatili každý po 24 185,- Kčs. Svoje rozhodnutie o tom, že žalovaných zaviazal zaplatiť náhradu škody podľa princípu delenej zodpovednosti, súd nijako neodôvodnil. Odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa správne zmenil tak, že zaviazal žalovaných spoločne a nerozdielne zaplatiť sumu 145 110,- Kčs. K § 447 ods. 2 a § 448 ods. 2 O. z. (určenie vyššej sumy náhrady škody):

Zmena ustanovenia § 447 ods. 2 O. z. spočíva predovšetkým v tom, že náhrada za stratu na zárobku spolu so zárobkom poškodeného a s prípadným invalidným dôchodkom alebo čiastočným invalidným dôchodkom nesmie presahovať sumu určenú predpismi pracovného práva pre náhradu škody pri pracovných úrazoch a chorobám z povolania. Tým odkazuje Občiansky zákonník 13) na ustanovenie § 195 ods. 2 Zák. práce. Ak však škoda bola spôsobená úmyselne, obmedzenie uvedené v citovanom zákonom ustanovení neplatí a škodca zodpovedá za škodu v plnom rozsahu. V takom prípade neprichádza do úvahy ani použitie ustanovenia § 450 O. z. o zmiernení náhrady spôsobenej škody.

Novelizované ustanovenie § 447 ods. 2 O. z. v druhej vete oprávňuje súd, aby z dôvodov hodných osobitného zreteľa určil vyššiu sumu náhrady, ak bola škoda spôsobená hrubou nedbalosťou. Ide o nový pojem, ktorý Občiansky zákonník priamo nevymedzuje. Z dôvodovej správy k zákonu č.

131/1983 Zb. vyplýva, že za hrubú nedbalosť možno považovať vedomú nedbalosť i závažné prípady nevedomej nedbalosti. Myslí sa tým zanedbanie nutnej opatrnosti, pozornosti a obozretnosti, ktoré môžu tvoriť podklad pre záver, že šlo o konanie spáchané z hrubej nedbalosti. Aby bolo možno použiť ustanovenie, ktoré umožňuje prekročenie obmedzenia uvedeného v prvej vete citovaného ustanovenia, musia tu byť i dôvody osobitného zreteľa hodné. Preto je povinnosťou súdu, aby vykonal dôsledne hodnotenie okolností každého jednotlivého prípadu vo všetkých súvislostiach, pričom nemá opomenúť ani spoločenské hľadisko a pravidlá socialistického spolužitia.

Vo veci sp. zn. 7 C 45/84 Okresný súd v Nitre priznal žalobcovi v celom rozsahu náhradu za stratu na zárobku na tom základe, že škodu žalobcovi spôsobil žalovaný hrubou nedbalosťou. V odôvodnení poukázal najmä na to, že žalovaný pred jazdou požil alkoholické nápoje, vozidlo viedol v stave ťažkej opilosti, po nehode zhasol svetlá a ušiel. Rozsudok potvrdil i odvolací súd.

Novelizované ustanovenie § 447 ods. 2 O. z. sa premieta aj v rozsahu nárokov na náhradu nákladov na výživu pozostalých v ustanovení § 448 ods. 2 O. z. Súdy pri rozhodovaní o tomto nároku správne aplikujú citované zákonné ustanovenie.

Vo veci sp. zn. 10 C 598/84 Okresný súd Košice-vidiek rozhodol o nároku na náhradu nákladov na výživu pozostalých podľa ustanovenia § 448 ods. 2 O. z. v spojení s ustanovením § 447 ods. 2 O. z. Za „hrubú nedbalosť“ súd považoval konanie žalovaného, ktorý počas poľovačky vystrelil z brokovnice zo vzdialenosti 25 m, hoci bezpečne nerozoznal cieľ, a takto usmrtil otca maloletých žalobkyň v domnení, že strelil na diviaka. Žalovaný bol v trestnom konaní za tento skutok uznaný vinným z trestného činu ublíženia na zdraví. Dôvody hodné osobitného zreteľa pre priznanie vyššej náhrady nákladov na výživu pozostalých videl súd v tom, že ich otec zvýšeným pracovným úsilím zabezpečoval pre potreby rodiny okrem príjmu z pracovného pomeru aj peňažné prostriedky za zmluvný výkrm hovädzieho dobytká. K § 453a O. z. (prípady vecí do vlastníctva štátu):

Ustanovenie § 453a O. z. upravuje osobitný prípad pripadnutia vecí do vlastníctva štátu za predpokladu, že vlastník vecí sa dopustí takého protiprávneho konania, ktorým sa trvale zbavil možnosti vec obvyklým spôsobom užívať, pokiaľ je v rozpore so záujmom spoločnosti, aby s vecou ďalej nakladal. Za splnenia týchto zákonných podmienok vlastníctvo vecí prechádza na štát zo zákona. Podobne na štát prechádzajú aj iné majetkové práva občana, s výnimkou práva dedičského, práva zo zodpovednosti za škodu na zdraví alebo iného práva obmedzeného len na jeho osobu. Štátu nepripadá majetok nevyhnutne potrebný na uspokojenie životných potrieb osôb, o výživu alebo výchovu ktorých je vlastník vecí (prípadne ten, komu prislúcha majetkové právo) povinný sa starať, a tiež majetok, ktorý iný nadobudol dobromyseľne od vlastníka (§ 453a ods. 1 in fine O. z.).

Vo veci sp. zn. 8 C 49/83 Okresný súd Bratislava-vidiek vyhovel žalobe, ktorou sa ONV v B. dožadoval určenia, že kúpna zmluva uzavretá medzi účastníkmi je neplatná, pretože predávajúci týmto prevodom sledoval predídanie prepadnutia majetku, ktoré predpokladal ako dôsledok svojho nelegálneho opustenia republiky. Súd prvého stupňa žalobe vyhovel, keď rozhodoval ešte pred účinnosťou zákona č. 131/1982 Zb. Odvolací súd na odvolanie dvoch žalovaných rozsudok súdu prvého stupňa zmenil, keď po doplnení dokazovania vzal za preukázané, že títo žalovaní pri kúpe predmetnej nehnuteľnosti boli dobromyseľní a nemali a ani nemohli mať vedomosť, že týmto prevodom ďalší dvaja žalovaní sledovali obchádzanie zákona. 14)

Vo veci sp. zn. 8 C 184/82 toho istého súdu sa okresný prokurátor žalobou podanou ešte pred účinnosťou zákona č. 131/1982 Zb. domáhal vyslovenia neplatnosti darovacej zmluvy, uzavretej 25. 3. 1981, ktorú štátne notárstvo registrovalo. Predmetom prevodu bola rekreačná chata. Okresný prokurátor žalobu odôvodnil v podstate tým, že žalovaní (manželia) sa zdržujú v zahraničí bez povolenia čs. úradov a prevodom tohto majetku mali úmysel obísť zákon (§ 39 O. z.) a predísť tak jeho prepadnutiu v prospech štátu. Súd prvého stupňa žalobe vyhovel; odvolací súd na odvolanie

jedného zo žalovaných (obdarovaného) rozhodoval už za účinnosti zákona č. 131/1982 Zb. a rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil, keď zhodne s ním dospel k záveru, že išlo o neplatný právny úkon a vzal tiež za preukázané, že obdarovaný nebol pri tomto prevode dobromyseľný 15) . Uvedeným prípadom sa zaoberal aj Najvyšší súd SSR v dôsledku sťažnosti pre porušenie zákona, podanej generálnym prokurátorom SSR proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu. Najvyšší súd SSR svojím rozsudkom sp. zn. 1 Cz 8/84 rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie; poukázal na procesné nedostatky, ktoré sa v postupe obidvoch súdov vyskytli (týkali sa okruhu účastníkov konania a zistenia skutočného stavu veci) a vyslovil právny názor, že vzhľadom na novelu Občianskeho zákonníka (zákonom č. 131/1982) pri rozhodovaní podľa ustanovenia § 453a O. z. nie je pre určenie neplatnosti právneho úkonu daný naliehavý právny záujem podľa ustanovenia § 80 písm. c) O. s. p.

V tejto súvislosti sa pripomína, že najvyššie súdy ČSSR, ČSR a SSR (v už uvedených spoločných záveroch Cpj 145/83, Cpj 429/83 a Cpj 125/83) vychádzali z toho, že ak došlo k právnomu úkonu, ktorý bol so zreteľom na ustanovenie § 39 O. z. neplatný, predtým ako sa vlastník dopustil protiprávneho konania, potom dobromyseľnému nadobúdateľovi prináleží už zo zákona ochrana tým okamihom, keď bola naplnená skutková podstata ustanovenia § 453a O. z. Nastávajú tým účinky, ako keby vady právneho úkonu (napr. kúpnej zmluvy, darovacej zmluvy) boli zhojené. Predmet právneho úkonu sa preto už nestáva súčasťou majetku, ktorý protiprávnym úkonom pôvodného vlastníka pri splnení stanovených podmienok pripadol ako celok štátu. K § 457 ods. 2 O. z. (vedomé porušenie zákona):

Nové znenie ustanovenia § 457 ods. 2 O. z. (v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou) prinieslo niekoľko zmien v úprave podmienok, za ktorých môže súd na návrh prokurátora vysloviť, že časť alebo celé plnenie z neplatného právneho úkonu pripadá štátu. Ide najmä o podmienku týkajúcu sa subjektívnej stránky konania účastníka neplatného právneho úkonu (namiesto „úmyslu porušiť zákon“ postačuje „vedomé porušenie zákona“). Zmena spočíva ďalej v tom, že neplatnosť právneho úkonu (predtým iba zmluvy) nemusí spočívať len v rozpore so zákonom, ale aj v obchádzaní zákona, prípadne v rozpore so záujmom spoločnosti (§ 39 O. z.). Pre prax je významná aj ďalšia zmena, týkajúca sa plnenia, ktoré má pripadnúť v prospech štátu. Podľa výslovného znenia ustanovenia § 457 ods. 2 (pred bodkočiarkou) O. z. v prospech štátu pripadá len plnenie prijaté tým, kto vedome porušil zákon. Napokon v súlade už s doterajším výkladom 16) sa výslovne ustanovuje, že súd súčasne s vyslovením toho, že plnenie pripadá štátu, uloží aj povinnosť vydať štátu takto pripadnuté plnenie.

Účelom novely je jednak prispieť k spravodlivejšiemu a tým aj účinnejšiemu postihu nestatočných účastníkov hmotnoprávneho úkonu, ako aj poskytnúť zvýšenú ochranu dobromyseľným účastníkom právneho úkonu.

Súdy pomerne často rozhodujú o návrhoch prokurátora podaných podľa ustanovenia § 457 ods. 2 O. z.

V prevažnej väčšine prípadov neoprávnený majetkový prospech účastníkov pochádza z nestatočných zdrojov a vedomé porušenie zákona majú súdy preukázané už z obsahu pripojených trestných spisov. S neoprávneným majetkovým prospechom z nestatočných zdrojov sa súdy stretávajú najmä v spojitosti s trestnou činnosťou rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve, so špekuláciou, s tzv. čiernymi jazdami, s nedovolenou zárobkovou činnosťou a pod.

Napr. vo veci sp. zn. 5 C 202/84 Okresného súdu v Prievidzi žalovaní boli odsúdení pre trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve podľa § 132 ods. 1 písm. a) Trestného zákona 17) . Vo veci sp. zn. 9 C 298/83 Okresného súdu v Žiline bol žalovaný odsúdený pre trestný čin neoprávneného užívania motorového vozidla podľa ustanovenia § 209 ods. 1 Tr. zák., vo veci sp. zn. 10 C 229/84 toho istého súdu pre prečin podľa ustanovenia § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 150/1969

Zb. a vo veci sp. zn. 9 C 192/83 Okresného súdu Bratislava-vidiek pre prečin proti záujmom socialistického hospodárstva podľa ustanovenia § 2 písm. c) zákona č. 150/1969 Zb. a pod.

Ani právoplatné odsúdenie v trestnom či v inom konaní a jeho výsledky však nezabavujú súdy povinnosti vykonávať dokazovanie na zistenie, či došlo k vzniku neoprávneného majetkového prospechu a v akej výške.

Napr. vo veci sp. zn. 25 C 1933/83 Mestského súdu v Košiciach žalovaní boli odsúdení pre trestný čin rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve na tom skutkovom základe, že socialistickej organizácii odcudzili čierny a farebný kov a na vozidle tejto organizácie ho odviezli a odpredali n. p. Zberné suroviny za 1800,- Kčs. Z výsledkov vykonaného dokazovania však nebolo možné dospieť k záveru, že žalovaní uvedenú sumu za odcudzený materiál skutočne obdržali. Žalovaní túto okolnosť kategoricky popierali. Okrem toho súd zaviazal žalovaných zaplatiť sumu 1800,- Kčs štátu spoločne a nerozdielne. Ani tento postup súdu nebol správny.

Platná úprava v ustanovení § 74 O. z. pripúšťa solidaritu plnenia dlžníkov iba v tých prípadoch, keď je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté, že viacerí dlžníci majú tomu istému veriteľovi splniť dlh spoločne a nerozdielne. Medzi ustanoveniami o neoprávnenom majetkovom prospechu nie je osobitný predpis, ktorý by umožňoval založiť solidárnu povinnosť súdnym výrokom (porov. č. 1/1979, str. 22, Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk, ako aj č. 26/1975, str. 147, Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Súdy sú povinné v súvislosti s rozhodovaním podľa ustanovenia § 457 ods. 2 O. z. zisťovať, či účastníci konania mali vedomosť o tom, že neplatným právnym úkonom bol prerušený zákon.

Správne preto postupoval Okresný súd v Starej Ľubovni vo veci sp. zn. 3 C 400/83, keď vyhovel návrhu okresného prokurátora, ktorý sa dožadoval, aby v prospech štátu pripadlo plnenie, ktoré dvaja žalovaní získali tým, že ako pracovníci Okresného stavebného podniku v S. počas asfaltovania chodníkov zaasfaltovali ďalším dvom žalovaným chodníky okolo ich domov, ako aj peňažná náhrada plnenia prijatého žalovanými vlastníckmi domu. Súd vedomé porušenie zákona u žalovaných, ktorí si uvedené práce nechali vykonať, videl v tom, že vzhľadom na okolnosti tohto prípadu vedeli, že ide o materiál socialistickej organizácie a že na tieto práce pre občanov pracovníci OSP v S. nemali osobitné povolenie od svojej zamestnávateľskej organizácie. Toto hodnotenie súdu prvého stupňa treba považovať za správne.

Súdy nepostupujú jednotne pri posúdení toho, kto má byť v týchto prípadoch účastníkom konania na strane žalovaného. Na niektorých súdoch na návrh okresného prokurátora vystupovali ako účastníci konania na strane žalovaných všetci účastníci hmotnoprávneho úkonu (kúpnej zmluvy, darovacej zmluvy a pod.), na iných iba tí, ktorí vedome porušili zákon, a len plnenie nimi prijaté malo podľa návrhu prokurátora pripadnúť v prospech štátu podľa ustanovenia § 457 ods. 2 O. z. V tejto súvislosti treba uviesť, že prokurátorské žaloby podľa ustanovenia § 457 ods. 2 O. z. sú žalobami na plnenie v zmysle ustanovenia § 80 písm. b) O. s. p. Otázku neplatnosti právneho úkonu tu súd skúma spravidla len ako otázku predbežnú 18) .

Žalovaným, ktorí vedome porušili zákon, uloží súd, aby prijaté plnenie pripadlo v prospech štátu; u žalovaných, ktorí zákon vedome neporušili, súd obžalobu zamietne; za vecne pasívne legitimovaných treba tu považovať len tých účastníkov neplatného právneho úkonu, ktorí prijali plnenie, ktoré podľa návrhu prokurátora má pripadnúť v prospech štátu, pravda, za predpokladu, že sú splnené u nich zákonné podmienky pre takéto rozhodnutie.

Len v ojedinelých prípadoch súdy aj napriek tomu, že o návrhu prokurátora už rozhodovali za účinnosti zákona č. 131/1982 Zb., vychádzali vo svojom rozhodnutí ešte zo znenia skôr platného

ustanovenia § 457 ods. 2 O. z., a teda neskúmali, či účastník konania, u ktorého prokurátor navrhoval pripadnutie plnenia v prospech štátu „vedome porušil zákon“, ale nesprávne zisťovali, či konal „v úmysle porušiť zákon“.

Rozsudkom vydaným v týchto veciach súd svojím výrokom konštituuje, vytvára určitý nový právny vzťah. Tomuto preto nezodpovedá taká nesprávna formulácia výrokov rozsudkov, pokiaľ súdy iba „zisťujú“, že určité plnenie pripadá v prospech štátu. Správne sú výroky, v ktorých súd priamo vysloví, že určité plnenie pripadá v prospech štátu. K novelizovaným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku

Úpravy Občianskeho súdneho poriadku 19) vykonané zákonom č. 133/1982 Zb. majú podľa dôvodovej správy k tomuto zákonu prispievať k dôslednejšej a rýchlejšej právnej ochrane, k vyššiemu spoločenskému účinku občianskeho súdneho konania a v zhode s týmito cieľmi aj k účinnejšej dozorovej činnosti súdov a prokuratúry. K § 36 ods. 2 O. s. p. (obsadenie súdu):

Podľa doplneného ustanovenia § 36 ods. 2 O. s. p. senát koná a rozhoduje aj vo veciach ochrany osobnosti podľa ustanovenia § 11 a nasl. O. z., o návrhoch na opravu nepravdivých údajov podľa ustanovenia § 20 zákona č. 81/1966 Zb. o periodickej tlači a o ostatných hromadných informačných prostriedkoch, o návrhoch prokurátora, aby plnenie z neplatného právneho úkonu pripadlo štátu podľa ustanovení § 457 ods. 2 a 3 O. z., a o návrhoch na náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym postupom.

Vo veci sp. zn. 11 C 853/83 Okresného súdu v Žiline o náhradu škody spôsobenej nesprávnym súdnym rozhodnutím odvolací súd podľa ustanovenia § 221 ods. 1 písm. b) O. s. p. správne zrušil rozsudok súdu prvého stupňa a vec vrátil na ďalšie konanie, pretože o návrhu na náhradu škody podľa ustanovení zákona č. 58/1969 Zb. mal konať a rozhodnúť senát v zmysle ustanovenia § 36 ods. 2 písm. e) O. s. p. Odôvodnenie nepovažoval tento nedostatok za odstránený následným nesprávnym postupom predsedu senátu, ktorý spolu už so sudcami z ľudu vyniesol ďalšie obsahovo totožné rozhodnutie s predchádzajúcim rozsudkom, ktorým bol súd prvého stupňa po jeho vyhlásení viazaný (§ 156 ods. 3 O. s. p.). K § 88 písm. g) O. s. p. (miestna príslušnosť):

Súdy správne aplikujú novelizované ustanovenie § 88 písm. g) O. s. p. a dbajú na prípady, v ktorých malo pred súdnym konaním predchádzať iné konanie (veci s tzv. delenou právomocou).

Vzhľadom na určité pochybnosti v otázke miestnej príslušnosti súdu v prípade konanie začatého na návrh prokurátora podľa druhej vety ustanovenia § 35 ods. 1 O. s. p. treba uviesť, že ustanovenie § 88 písm. g) O. s. p. v týchto prípadoch neprichádza do úvahy. Text tohto ustanovenia bol po úprave vykonanej už zákonom č. 20/1975 Zb. (označenie „komisia pre pracovné spory“ bolo nahradené termínom rozhodcovská komisia) rozšírený zákonom č. 132/1982 Zb. o prípady, v ktorých má pred súdnym konaním predchádzať konanie v zmierovacej komisii podľa zákona č. 122/1975 Zb. o poľnohospodárskom družstevníctve, ako aj o prípady predchádzajúceho konania a rozhodovania zmierovacích orgánov podľa zákona č. 84/1972 Zb. o objavoch, vynálezoch, zlepšovacích návrhoch a priemyselných vzoroch.

Prokurátor v zmysle novelizovaného ustanovenia § 35 ods. 1, veta druhá, O. s. p. môže teda podať návrh na začatie konania bez toho, aby muselo predchádzať rozhodcovské alebo zmierovacie konanie, a to na súde príslušnom podľa ustanovení o všeobecnej príslušnosti alebo o príslušnosti danej na výber a nie podľa novelou doplneného ustanovenia § 88 písm. g) O. s. p. K § 142 ods. 1, veta druhá, O. s. p. (trovy konania začatého na návrh prokurátora):

K zamietnutiu (čiastočnému zamietnutiu) návrhu prokurátora, aby plnenie z neplatného právneho úkonu pripadlo štátu podľa ustanovenia § 457 ods. 2 a 3 O. z., dochádza iba ojedinele.

Vo veci sp. zn. 4 C 140/83 Okresný súd v Leviciach žalobu prokurátora zamietol v celom rozsahu. Podľa odôvodnenia rozsudku trovy úspešnému žalovanému nepriznal z toho dôvodu, že mu preukázateľne nevznikli; citoval ustanovenie § 142 ods. 1 O. s. p. a výrokom o trovách sa z hľadiska druhej vety citovaného ustanovenia inak v odôvodnení nezaoberal.

V konaní vo veci sp. zn. 4 C 212/83 Okresný súd vo Vranove žalobu prokurátora voči jednému zo žalovaných zamietol v celom rozsahu, náhradu trov mu však nepriznal pre dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré však neozrejmil, a použitie ustanovenia § 150 O. s. p. bližšie neodôvodnil. Znemožnil tým posúdenie správnosti aplikácie citovaného zákonného ustanovenia namiesto novelizovaného ustanovenia § 142 ods. 1 O. s. p., prichádzajúceho do úvahy vzhľadom na plný úspech tohto žalovaného v spore.

V konaní podľa tretej časti Občianskeho súdneho poriadku je súd vždy povinný rozhodnúť o povinnosti na náhradu trov konania bez návrhu (§ 155 a § 151 ods. 1 O. s. p.). Výrok o trovách musí byť natoľko určitý, aby nevyvolával pochybnosti o rozhodnutí z hľadiska ustanovení o náhrade trov prichádzajúcich do úvahy. Novelizované ustanovenie § 142 ods. 1 O. s. p. umožňuje priznať odporcovi v uvádzaných konaniach náhradu trov voči štátu podľa zásady zodpovednosti za výsledok (zásady úspechu), a to za predpokladu jeho plného alebo prevažného úspechu odporcu. Nie je preto správne odôvodňovať výrok o trovách konania týmto zákonným ustanovením v prípadoch len čiastočného úspechu odporcu vo veci.

Prípadné použitie ustanovenia § 150 O. s. p. (porov. k tomu aj rozhodnutie vydané v prípade konania vyvolaného prokurátorom podľa ustanovenia § 35 ods. 1 O. s. p., uverejnené pod č. 75/1969 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR) vyžaduje zohľadnenie aj okolností typických pre spory začaté na návrh prokurátora podľa ustanovenia § 457 ods. 2 a 3 O. z., ktoré by v iných sporoch neprichádzali prípadne ani do úvahy, najmä však okolností významných v zmysle tohto hmotnoprávneho ustanovenia smerujúceho k odčerpaniu neoprávneného majetkového prospechu. Pretože ide o výnimočné ustanovenie, podľa ktorého majú byť zohľadnené prípady hodné osobitného zreteľa, nestačí pri odôvodnení výroku o trovách púhe konštatovanie tohto ustanovenia, ale jeho použitie musí súd aj náležite odôvodniť (porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 24/1964 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Formulácia výroku o náhrade trov podľa novelizovaného ustanovenia (v znení „Československý štát – Krajská prokuratúra v ... je povinná nahradiť odporcovi trovy konania v sume ... do 3 dní od právoplatnosti rozsudku“) zodpovedá dôvodovej správe k zákonu č. 133/1982 Zb., zdôrazňujúcej technické dôvody pre to, aby trovy, priznanie ktorých bude prichádzať do úvahy v prospech odporcu, boli nahrádzané z rozpočtových prostriedkov prokuratúry.

Treba upozorniť aj na skutočnosť, že podľa ustanovenia § 10 ods. 1 písm. g) zákona č. 140/1984 Zb. o súdnych poplatkoch /20/ sú od poplatku oslobodené súdne konania vo veciach zapretia otcovstva a pripadnutia plnenia z neplatného právneho úkonu, začaté na návrh prokurátora. Ide o vecné oslobodenie a postup podľa ustanovenia § 4 ods. 1 písm. d) zákona č. 140/1984 Zb. nie je tu odôvodnený; toto ustanovenie sa vzťahuje na prípady uvedené pod písm. h) odseku 2 ustanovenia § 10 tohto zákona upravujúceho osobné oslobodenie. K § 172 ods. 1 a 2 O. s. p. (skrátene konanie):

Účelom novely ustanovenia § 172 O. s. p. bolo zhospodárniť, zrýchliť a zjednodušiť konanie vo veciach, v ktorých možno spor riešiť vydaním platobného rozkazu. Terajšia úprava umožňuje predsedovi senátu vydať platobný rozkaz aj v tých prípadoch, v ktorých to žalobca nenavrhuje.

Súdy túto úpravu využívajú. V SSR zo 66 828 vecí bolo v roku 1984 takto vybavených 5204 vecí, z ktorých iba v 880 prípadoch bol podaný odpor. Pritom súdy konajú v zhode s účelom sledovaným týmto novelizovaným ustanovením a zásadne dbajú na to, aby uplatňované právo vyplývalo zo

skutočnosti uvedených žalobcom.

V niektorých prípadoch vedie však snaha vec takto rýchlo skončiť k nesprávnemu postupu.

Napr. Okresný súd v Spišskej Novej Vsi nesprávne vybavil platobným rozkazom vec, v ktorej Slovenská štátna sporiteľňa uplatnila voči dlžníkovi a dvom ručiteľom zaplatenie 9860,- Kčs s prísl. spoločne a nerozdielne. Takýto postup je však v rozpore predovšetkým so zásadou, že vo výroku rozhodnutia o splnenie povinnosti dlžníka a ručiteľa voči veriteľovi musí byť povinnosť splniť dlh vyjadrená takým spôsobom, aby to zodpovedalo vzťahu dlžníka a ručiteľa, ako aj vzťahu týchto dvoch zaviazaných voči veriteľovi. Preto vo výroku rozhodnutia malo byť vyslovené aj to, že plnením jedného zo žalovaných zaniká do výšky plnenia povinnosť druhého žalovaného (pozri stanovisko uverejnené pod č. 2/1975 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk). Z toho vyplýva, že pokiaľ v takýchto veciach nebude navrhovaný a platobným rozkazom vydaný aj takto upravený výrok, nedajú sa tieto spory riešiť v rozkaznom konaní.

Napriek tomu, že podľa nového znenia ustanovenia § 172 ods. 2 O. s. p. sa už nevyžaduje doklad o tom, že dlžník bol vyzvaný na zaplatenie v žalobe uplatňovanej pohľadávky, organizácie takýto doklad k žalobe prikladajú, hoci k vydaniu platobného rozkazu nie je potrebný.

Účelom rozkazného konanie je rýchle a hospodárne vybavenie veci pri splnení podmienok stanovených v § 172 ods. 1 O. s. p. Je vecou predsedu senátu, aby uvážil účelnosť takéhoto postupu ešte pred určením termínu pojednávania; preto v rámci prípravy pojednávania (§ 114 a nasl. O. s. p.) treba skúmať pri splnení ostatných procesných podmienok aj takúto možnosť vybavenia veci.

Na niektorých súdoch sa zistili nepresnosti pri zápise veci do príslušného registra.

Napr. na Okresnom súde vo Zvolene (sp. zn. 9 C 116/84) bola vec zapísaná do registra C, hoci v žalobe bolo výslovne uvedené, že ju treba vybaviť platobným rozkazom, čo sa aj stalo.

Podobne na Okresnom súde v Žiline (sp. zn. 9 C 317/83) žalobca v podanej žalobe navrhoval vydanie platobného rozkazu. Predseda senátu určil termín pojednávania a nariadil prepísať vec do registra C. Na pojednávaní (žalovaný sa nedostavil, ale bol prítomný zástupca žalobcu) súd konštatoval, že platobný rozkaz nebol doteraz vydaný, a uznesením nariadil vydanie platobného rozkazu.

Na Obvodnom súde Bratislava 3 (sp. zn. 7 C 153/84) bola vec zapísaná do registra C, hoci v žalobe bol návrh na vydanie platobného rozkazu a ten bol aj vydaný.

V prípade, že bol vydaný platobný rozkaz bez výslovného návrhu na jeho vydanie, nezapisuje sa vec do zoznamu Ro, ale naďalej sa vedie pod pôvodným zápisom v registri C. K § 251, § 269 ods. 1, § 278 a § 279 ods. 2 a 3, ako aj k § 1 a § 2 nariadenia vlády ČSSR č. 16/1983 Zb. (súdny výkon rozhodnutia):

Nemálo súdov používa pri nariadení výkonu rozhodnutia zastarané tlačivá, pričom ich neupravuje vôbec, alebo nie v každom prípade; takáto úprava je potrebná v zhode s novelizovanou úpravou týkajúcou sa nepostihnuteľných častí mzdy pri výkone rozhodnutia zrážky zo mzdy.

Samosudcovské rozhodovanie vo veciach výkonu rozhodnutí súdy dodržiavajú a len v ojedinelých prípadoch rozhodovali aj po účinnosti zákona č. 133/1982 Zb. o zastavení (o čiastočnom zastavení) výkonu rozhodnutia v senáte.

Pokiaľ ide o používanie novelizovaného ustanovenia § 279 ods. 2 písm. d) O. s. p. treba poukázať na to, že otázka povahy nároku na výživné, ktorý prešiel na štát podľa ustanovenia § 7 ods. 2 zákona č. 50/1973 Zb. (a to z hľadiska ustanovenia § 280 ods. 2 O. s. p. priznávajúceho pohľadávke na výživné v

zmysle ustanovenia § 279 ods. 2 písm. a) O. s. p. privilegované postavenie medzi prednostnými pohľadávkami), bola ozrejmeneá už v stanovisku uverejnenom pod č. 16/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk. Novelizované znenie ustanovenia § 279 ods. 2 O. s. p. zaradilo (pod písm. d)) tento nárok štátu do okruhu pohľadávok uvedených v tomto ustanovení, ktoré nepoživajú medzi prednostnými pohľadávkami zvýhodnené postavenie v zmysle ustanovenia § 280 ods. 2 O. s. p., aké má prednostná pohľadávka výživného.

K výkladu novelizovaných ustanovení Notárskeho poriadku a súvisiacich ustanovení Občianskeho zákonníka

A. K ustanoveniam o konaní o dedičstve

K § 14 ods. 2 Not. por.:

Štátne notárstva bežne využívajú možnosť ustanoviť za opatrovníka i fyzickú osobu v zmysle ustanovenia § 14 ods. 3 Not. por.; niektoré štátne notárstva však zotrávajú len na ustanovovaní národného výboru za opatrovníka a nevyužívajú obidve možnosti. Ak je ustanovená za opatrovníka fyzická osoba, je ňou v mnohých prípadoch osoba z radov bližšieho príbuzenstva, často však aj pracovníčka alebo pracovník štátneho notárstva, ak sa to javí vhodnejšie z hľadiska účelnosti.

K § 33a ods. 1 Not. por.:

Novelizované ustanovenie § 33a ods. 1 Not. por. zvyrazňuje zásadu, že aj v konaní o dedičstve majú účastníci povinnosť prispievať svojimi pravdivými a úplnými údajmi k spoľahlivému zisteniu skutočného stavu veci, a to najmä vo vzťahu k ustanoveniu § 4 ods. 1 Not. por., podľa ktorého „pri rozhodovaní i pri ostatnej svojej činnosti štátne notárstvo vychádza zo skutočného stavu veci ...“.

Ustanovenie § 33a ods. 1 Not. por. sa má odraziť v dôslednejšom prístupe štátneho notárstva k zisťovaniu skutkového stavu, pričom na začiatku konania o dedičstve by sa malo účastníkom dostať poučenia, že prispievať k spoľahlivému zisteniu skutočného stavu veci je ich právnou povinnosťou.

K § 33a ods. 2 Not. por.:

V ustanovení § 33a ods. 2 Not. por. sa zakotvuje povinnosť peňažných organizácií podávať štátnym notárstvám v dedičskom konaní na ich dopyt správy o vkladoch. Dôslednejšie zisťovanie vkladov u peňažných organizácií naďalej naráža na prekážku spočívajúcu v nedostatočných údajoch, ktoré sú štátne notárstva schopné predložiť týmto organizáciám a ktoré údajne dostatočne neumožňujú identifikovať tieto vklady. Pritom prevláda názor, že často peňažné organizácie pri väčšej snahe by mohli i z neúplných údajov túto identifikáciu vkladov vykonať a že sa neriadia napr. obežníkom Generálneho riaditeľstva Slovenskej štátnej sporiteľne z 15. 7. 1971 č. 2-14/1971 (oznámeným štátnym notárstvám Ministerstvom spravodlivosti SSR pod č. 120/1971 - Org. z 23. 8. 1971), podľa ktorého k identifikácii vkladov môžu podľa konkrétnych okolností niekedy postačovať aj niektoré čiastkové údaje uvedené v ustanovení § 3 vyhlášky č. 47/1964 Zb., najmä pokiaľ ide o menšie úradovne štátnej sporiteľne.

K § 34 ods. 1 a 2 Not. por.:

K závažnejšej zmene v postupe štátneho notárstva došlo zákonom č. 134/1982 Zb. v súvislosti s prejednáváním dedičstva po poručiteľovi, ktorí v čase smrti mal spoločný majetok v bezpodielovom

spoluvlastníctve s pozostalým manželom. Podľa novelizovaného ustanovenia § 34 ods. 1 Not. por. sa v rámci jedného rozhodnutia vydávajú tri samostatné výroky. V prvom výroku (ktorému predchádza súpis všetkého spoločného majetku vo forme menovitého zoznamu vecí a pohľadávok, prípadne dlhov) štátne notárstvo určuje všeobecnú cenu tohto majetku v čase smrti poručiteľa, v druhom čiastkovom výroku (s použitím zásad uvedených v § 150 O. z.) štátne notárstvo určuje, čo z tohto majetku patrí do dedičstva, a napokon v treťom čiastkovom výroku určuje, čo z toho patrí pozostalému manželovi, a to vždy s konkrétnym označením príslušnej veci alebo práva a povinnosti.

Ak v priebehu zisťovania skutkových podkladov pre tieto jednotlivé výroky (prípadne už pri spisovaní zoznamu 21) spoločného majetku) dôjde medzi účastníkmi konania ku sporu, postupuje štátne notárstvo z úradnej povinnosti podľa ustanovenia § 18 Not. por.

Vo veci sp. zn. D 204/84 však Štátne notárstvo vo Svidníku neurobilo príslušný zoznam spoločného majetku poručiteľa a pozostalého manžela a pristúpilo ihneď k vydávaniu následných čiastkových výrokoch rozhodnutia podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Not. por. Vo veci sp. zn. D 227/84 Štátneho notárstva v Považskej Bystrici chýbal napr. v rozhodnutí podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Not. por. výrok o určení všeobecnej ceny majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov a k oceneniu jednotlivých majetkových hodnôt došlo až pri určení toho, čo z tohto spoločného majetku patrí do dedičstva.

Vo veci sp. zn. D 141/84 Štátne notárstvo vo Velkom Krtíši nezachovalo postup uvedený v ustanovení § 34 ods. 1 Not. por. v tom, že neurčilo, čo zo spoločného majetku v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov patrí pozostalému manželovi.

Vyskytli sa aj prípady, keď štátne notárstvo nepostupovalo podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Not. por. a nerozhodlo o tom, čo patrí do dedičstva a čo patrí pozostalému manželovi z majetku, ktorý mal poručiteľ s pozostalým manželom v bezpodielovom spoluvlastníctve.

Napr. vo veci Štátneho notárstva Bratislava 4 sp. zn. D 726/83 rozhodnutie podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Not. por. chýbalo, hoci poručiteľ žil v manželstve a spoločný majetok v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov sa zistil. Vo veci sp. zn. D 1356/83 sa Štátne notárstvo v Michalovciach zaoberalo majetkom v bezpodielovom spoluvlastníctve poručiteľa a jeho manželky, avšak nie vo forme rozhodnutia podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Not. por., ale v rámci súpisu poručiteľovho majetku podľa ustanovenia § 35 Not. por.

Pokiaľ ide o prípady, v ktorých poručiteľ mal v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov majetok s bývalým (rozvedeným) manželom a ku dňu smrti poručiteľa nebolo ich bezpodielové spoluvlastníctvo platne vyporiadané, postup štátnych notárstiev oproti právnomu stavu pred novelou nedoznal zmeny a naďalej sa uskutočňuje iba v rámci súpisu aktív a pasív dedičstva a určenej všeobecnej ceny majetku a čistej hodnoty dedičstva. Uskutočňuje sa to spravidla samostatným rozhodnutím podľa ustanovenia § 37 ods. 1 (prípadne § 37 ods. 2) Not. por., najmä ak existujú sporné otázky alebo možno dôvodne predvídať, že vzniknú sporné otázky v tejto spojitosti medzi dedičmi na jednej strane a bývalým manželom poručiteľa na strane druhej čo do rozsahu tohto spoločného majetku alebo čo do jeho ceny.

Novelizované ustanovenie § 34 ods. 2 Not. por. upravuje postup štátneho notárstva v súvislosti s dodatočne zisteným ďalším majetkom, ktorí patrili do bezpodielového spoluvlastníctva manželov poručiteľa a pozostalého manžela, a to ešte pred právoplatným skončením konania o dedičstve, avšak až potom, čo sa už o ňom rozhodlo podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Not. por. V tomto prípade pôvodné rozhodnutie vydané podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Not. por. zostáva nedotknuté a neruší sa. Nejde totiž o zmenu pôvodného rozhodnutia, ale vydáva sa samostatné nové rozhodnutie, pri ktorom sa z pôvodného rozhodnutia podľa ustanovenia § 34 ods. 1 Not. por. iba vychádza. Tento ďalší

majetok v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov, o ktorom štátne notárstvo dodatočne rozhoduje, sa zahrnie do súpisu aktív a pasív podľa ustanovenia § 35 Not. por., ktorý sa takto len doplní a následne sa premietne do rozhodnutia podľa ustanovenia § 37 Not. por. Pritom štátne notárstvo podľa okolností konkrétneho prípadu uváži, či je účelné vydať toto rozhodnutie ako samostatné alebo či prikročí k vydaniu súhrnného rozhodnutia podľa ustanovenia § 40 ods. 1 Not. por.

K § 40 Not. por.:

Štátne notárstva si už v podstate osvojili správny postup v súlade s ustanovením § 40 ods. 1 Not. por., ktoré zakotvuje zásadu rozhodovať spravidla v jednom rozhodnutí.

Aj keď nesprávny postup zodpovedajúci právnemu stavu pred novelou Notárskeho poriadku zákonom č. 134/1982 Zb. spravidla nemá za následok vecnú nesprávnosť prejednávania dedičstva, má negatívny dopad na ekonomičnosť konania o dedičstve, jeho rýchlosť a zrozumiteľnosť, čo bolo aj hlavným dôvodom pre túto novelizáciu.

Niektoré štátne notárstva si neuvedomujú (po účinnosti zákonov č. 131/1982 Zb. a č. 134/1982 Zb.), že už netreba vyčkávať na právoplatnosť rozhodnutia o schválení dohody dedičov, ak k nej dôjde, a potvrdzovať nadobudnutie dedičstva podľa tejto dohody. Konanie o dedičstve sa v takomto prípade končí právoplatným rozhodnutím o schválení dohody o vyporiadaní dedičstva. Potvrdzovanie nadobudnutia dedičstva prichádza do úvahy už len v prípade nadobudnutia dedičstva jedným dedičom (§ 40 ods. 1 písm. a/ Not. por.).

Novelizovaná právna úprava v Notárskom poriadku 22) pripúšťa naďalej i použitie ustanovenia § 37 ods. 1, 2 Not. por. v spojení s ustanovením § 17 ods. 1 Not. por., ktoré umožňuje vydanie i samostatného rozhodnutia o všeobecnej cene majetku, výške dlhov a čistej hodnote dedičstva. Je tomu tak predovšetkým v prípadoch, v ktorých mal poručiteľ majetok v bezpodielovom spoluvlastníctve s bývalým (rozvedeným) manželom. V týchto prípadoch vydávajú štátne notárstva samostatné rozhodnutie podľa ustanovení § 37 ods. 1 Not. por. a rozhodnutie podľa ustanovenia § 39 ods. 1, 2 Not. por.

Štátne notárstva tiež správne vydávajú samostatné rozhodnutie o všeobecnej cene majetku, výške dlhov a čistej hodnote dedičstva podľa ustanovenia § 37 Not. por. v tých prípadoch, v ktorých vznikajú (alebo z postojov a prednesov účastníkov možno dôvodne predpokladať, že vzniknú) rozpory medzi dedičmi týkajúce sa nielen rozsahu majetku patriaceho do dedičstva, ale aj jeho ceny, prípadne rozpory v spojitosti s uplatňovanými investíciami vloženými niektorým z účastníkov do majetku poručiteľa.

Samostatné rozhodnutie podľa ustanovení § 37 ods. 1 Not. por. môže štátne notárstvo vydať napr. vtedy, ak sa na ďalšie pojednávanie nedostaví niektorý dedič a nesplnomocnil nikoho na svoje zastupovanie.

Ak bol odvolaním napadnutý len jeden z čiastkových výrokov obsiahnutých v rozhodnutí podľa ustanovenia § 40 ods. 1 Not. por., odvolacie súdy preskúmajajú v súlade s ustanoveniami § 227 a § 212 ods. 1 písm. b) O. s. p. bez ohľadu na rozsah odvolania všetky výroky, ktoré boli na odvolaním napadnutých výrokoch závislé. Závislosť výrokov je tu postupná; na prvom výroku je závislý ďalší. Preto ak bol napadnutý odvolaním výrok o určení podľa ustanovenia § 37 Not. por., je tým dotknutý aj výrok na ňom závislý, teda výrok o schválení dohody o vyporiadaní dedičstva. Ak bol naopak odvolaním napadnutý len čiastkový výrok o schválení dohody dedičov a nepochybne nebol napadnutý predchádzajúci čiastkový výrok podľa ustanovení § 37 a § 40 ods. 1 Not. por., odvolacie súdy preskúmajajú len výrok o schválení dohody dedičov.

Nesprávne však vo veci sp. zn. D 1341/84, v ktorej Štátne notárstvo v Nových Zámkoch vydalo súhrnné rozhodnutie podľa ustanovenia § 40 ods. 1 písm. c) Not. por. včítane určenia podľa ustanovenia § 37 Not. por. a v odvolaní s vytýkalo len nesprávne schválenie dohody o vyporiadaní dedičov, odvolací súd preskúmaval len správnosť tejto dohody a nezaoberal sa určením podľa ustanovenia § 37 Not. por., ktoré bolo súčasťou súhrnného rozhodnutia a účastníci nemali proti nemu námietok, a to ani nepriamo.

Odvolacie súdy však nepreskúmavajú rozhodnutie o všeobecnej cene majetku, výške dlhov a čistej hodnote dedičstva, vydané samostatne podľa ustanovení § 37 ods. 1, 2 Not. por., ak bolo odvolaním napadnuté len niektoré následné samostatné rozhodnutie podľa ustanovenia § 39 ods. 1, 2, 3 Not. por.

K § 135c ods. 1 O. z.:

Ustanovenie § 135c ods. 1 O. z. dáva možnosť (okrem iných spôsobov) vzniku vecného bremena aj písomnou zmluvou alebo na základe závetu. Na účinnosť zmluvy, z ktorej sa také právo nadobúda, je potrebná jej registrácia štátnym notárstvom. Medzi prípady zriadenia vecného bremena písomnou zmluvou patrí i dohoda o vyporiadaní dedičstva, pokiaľ sa v jej rámci také právo zriadilo a štátne notárstvo ju schválilo (§ 39 ods. 2 Not. por.). Avšak so zreteľom na to, že štátne notárstvo prv než vydá rozhodnutie o schválení tejto dohody dedičov, preskúma ju z hľadiska jej platnosti vrátane ňou zriadeného vecného bremena, taká dohoda už nepodlieha registrácii.

Zaužívaná a častá je tá prax, že sa v dohode o vyporiadaní dedičstva zriaďuje v prospech dediča (najčastejšie pre pozostalého manžela) právo doživotného užívania a bývania v rodinnom domčeku.

Právna úprava neumožňuje, aby sa v dohode o vyporiadaní dedičstva zriadilo vecné bremeno v prospech osoby, ktorá nebola účastníkom konania o dedičstve.

Ustanovenie § 135c ods. 1 veta prvá, O. z. o tom, ako vecné bremená vznikajú, neumožňuje, aby sa zriadilo vecné bremeno rozhodnutím štátneho notárstva o vyporiadaní dedičstva bez dedičskej dohody.

Hoci občiansky zákonník umožňuje zriadiť vecné bremeno aj na základe závetu, využíva sa táto možnosť zatiaľ zriedkavo.

K § 469a O. z.:

V konaniach o dedičstve dochádza už pomerne často k prípadom vydedenia potomkov poručiteľa v zmysle ustanovenia § 469a O. z.

K vydedeniu došlo napr. vo veci sp. zn. D 1458/83 Štátneho notárstva vo Zvoleni, keď poručiteľ vydedil svoje dve deti z toho dôvodu, že v rozpore s pravidlami socialistického spoložitia mu neposkytli potrebnú pomoc v chorobe a starobe. Dedičstvo bolo potvrdené závetnej dedičke.

Vo veci sp. zn. D 75/85 Štátneho notárstva Bratislava 2 poručiteľ vydedil syna z toho dôvodu, že sa o neho nestaral, v chorobe mu nepomáhal a ani ho nenavštevoval. Uvoľnený podiel nadobudla manželka poručiteľa.

Vo veci sp. zn. D 1951/83 Štátneho notárstva v Senici poručiteľka napísala vlastnou rukou listinu, ktorou vydedila dcéru z toho dôvodu, že sa k nej hrubo správala. Štátne notárstvo neuznalo tento dôvod vydedenia za kvalifikovaný v zmysle ustanovenia § 469a O. z. a listinu o vydedení považovalo

za neplatnú.

Vo veci sp. zn. D 1096/84 Štátneho notárstva v Rimavskej Sobote poručiteľ spísal závet a stanovil závetnými dedičmi dve plnoleté dcéry. Plnoletého syna vydedil preto, že mu neposkytol opateru. Štátne notárstvo neskúmalo, či tento syn poručiteľa mal deti – svojich právnych nástupcov a či teda prichádza do úvahy ich dedenie v zmysle ustanovenia § 473 ods. 2 O. z. Hoci na pojednávaní všetci účastníci (aj uvedený syn) uznali platnosť závetu, podľa ktorého by syn nemal dediť a nemal byť ani považovaný za účastníka konania, štátne notárstvo nesprávne schválilo dohodu, podľa ktorej preberateľky uznali jeho práva syna a povinnosť vyplatiť ho v peniazoch.

Ustanovenie § 469a O. z. umožňuje vydediť potomka, avšak len z dôvodov v tomto ustanovení stanovených. Vydedenie z iných dôvodov je neplatné. Listiny o vydedení spisované samými poručiteľmi sú v niektorých prípadoch nepresné a môžu pri prejednávaní dedičstva vzniknúť pochybnosti o platnosti vydedenia. V prípade spornosti otázky, či sú dané zákonné dôvody vydedenia, prichádza do úvahy postup podľa ustanovenia § 18 Not. por.

Napr. vo veci sp. zn. D 705/83 Štátneho notárstva v Humennom poručiťelka vydedila syna z toho dôvodu, že ju nechal bývať v garáži. V konaní o dedičstve syn neuznal tento dôvod vydedenia. Štátne notárstvo preto podľa ustanovenia § 18 Not. por. prerušilo konanie a odkázalo ho, aby v určenej lehote podal na súd návrh „o určenie, že je oprávnený dedič“. Odvolací súd na základe odvolania syna potvrdil rozhodnutie štátneho notárstva v časti o prerušení konania, ale v ostatnej časti ho správne zmenil tak, že má byť podaný návrh „na určenie, že dôvod vydedenia tu neexistuje“.

Listiny o vydedení spisujú s poručiteľmi aj štátne notárstva. Najčastejším dôvodom vydedenia je to, že dieťa neposkytlo rodičovi potrebnú pomoc v chorobe, že sa voči rodičovi zle správalo, a to aj tak, že mu telesne ubližovalo.

Pred spísaním notárskej zápisnice – listiny o vydedení je potrebné, aby štátne notárstvo vždy poskytlo poučenie občanovi o dôvodoch vydedenia v zmysle ustanovenia § 469a O. z. a o všetkých právnych dôsledkoch, ktoré z toho vyplývajú, najmä o tom, že pri dedení zo závetu uvoľnený podiel po vydedenom potomkovi pripadá náhradnému dedičovi (ak dopadá náhradníctvo i na túto eventualitu) a že inak pripadá uvoľnený podiel dedičom zo zákona. Poučiť ho treba tiež o tom, že pri dedení zo zákona nadobúdajú uvoľnený podiel deti vydedeného dediča (§ 473 ods. 2 O. z.), prípadne ostatní dedičia, a ak ich niet, potom štát, ktorému dedičstvo pripadá podľa ustanovenia § 462 O. z.

Poznatky doterajšej praxe štátnych notárstiev zo spisovania listín o vydedení svedčia o tom, že ak občania boli v takomto zmysle poučení o význame a dôsledkoch vydedenia, v niektorých prípadoch upustili od svojho zámeru vydediť niektorého potomka.

Ak pri prejednávaní dedičstva zostala medzi účastníkmi niektorá skutočnosť sporná, a preto štátne notárstvo nemôže o veci rozhodnúť, odkazuje niektorého z účastníkov na podanie návrhu na začatie súdneho konania. Ak sa sporná skutočnosť týka vydedenia, štátne notárstvo správne odkazuje na podanie návrhu toho účastníka, ktorý bol vydedený.

B. K ustanoveniam o konaní o registrácii zmlúv

K § 62 Not. por.:

Namiesto doterajšieho ohlásenia zmluvy na registráciu zaviedla novela v ustanovení § 62 Not. por. označenie „návrh na registráciu zmluvy“. Čo do jeho obsahu a náležitostí postačí, ak je z tohto návrhu zrejmé, kto ho podáva, čoho sa domáha, ktorému štátnemu notárstvu je adresovaný a ak je podpísaný a datovaný. K návrhu musí byť pripojený prvopis zmluvy. 23)

Ak zmluvu spisuje štátne notárstvo, návrh na začatie konania o registrácii sa zahrnie do zápisnice alebo sa vyplní samostatný cyklostylovaný formulár návrhu.

K § 63 Not. por.:

Z ustanovenia § 63 ods. 2, veta prvá, Not. por. výslovne vyplýva, že účastníci sú povinní preukázať štátnemu notárstvu najmä oprávnenie nakladať s nehnuteľnosťami, ktorých sa zmluva týka, a predložiť potrebné rozhodnutia príslušných orgánov, prípadne súhlas ku zmluve. Tým sa zvýrazňujú povinnosti, ktoré majú účastníci konania o registrácii zmluvy.

Štátne notárstva trvajú na tom, aby účastníci túto súčinnosť v konaní o registrácii zmlúv plnili. Pritom sú si však vedomé toho, že štátne notárstvo nie je zbavené povinnosti v prípade potreby si aj samo zabezpečiť potrebné dôkazné prostriedky, ak je to potrebné na preskúmanie platnosti zmluvy.

Napr. vo veci sp. zn. R I 248/84 Štátne notárstvo Bratislava 4 pri preskúmaní toho, či prevodca je skutočne vlastníkom predávanej nehnuteľnosti (§ 130 ods. 1 O. z.), si štátne notárstvo vyžiadalo doloženie listín, z ktorých zistilo, že prevodca nie je vlastníkom, ale osobným užívateľom prevádzanej nehnuteľnosti. Preto návrh na registráciu kúpnej zmluvy zamietlo.

Novelizované ustanovenie § 63 Not. por. nemožno teda chápať tak, že tu dochádza k celkovému presunu dôkaznej povinnosti výlučne na účastníkov. Preto nemožno zásadne nič namietiť proti tomu, aby štátne notárstvo (najmä ak štátne notárstvo samo spisuje zmluvu do zápisnice) v opodstatnených prípadoch naďalej samo pomáhalo účastníkom zadovážovať niektoré potrebné doklady, a to s ohľadom na zložitosť zadovážovania týchto dokladov.

Pri zmluvách nespisovaných štátnym notárstvom štátne notárstva vyzývajú účastníkov, aby si v určitej lehote sami doplnili chýbajúce doklady a podklady pre registráciu zmluvy.

Napr. Štátne notárstvo Bratislava 3 vo veci sp. zn. R I 57/84, zamietlo návrh na registráciu kúpnej zmluvy o prevode nehnuteľnosti zo socialistického vlastníctva na občana, keď ani po opakovanej výzve s poskytnutím lehoty nebol účastníkmi predložený súhlas nadriadeného orgánu v zmysle ustanovenia § 16 vtedy platnej vyhlášky č. 156/1975 Zb. o správe národného majetku. Tento súhlas je totiž hmotnoprávnou podmienkou platnosti zmluvy o prevode takéhoto majetku na občana (porov. teraz § 19 vyhlášky č. 90/1984 Zb.).

V novelizovanom ustanovení § 63 ods. 3 Not. por. sa stanoví povinnosť štátneho notárstva uvážiť stanovisko mestského národného výboru obce, kde je nehnuteľnosť (ak MNV nie je sám účastníkom zmluvy). Štátne notárstvo v súlade s doterajšou praxou toto stanovisko samo voľne hodnotí ako každý iný dôkaz v zmysle ustanovení § 25 Not. por. a § 132 O. s. p. a nie je týmto stanoviskom viazané. Toto stanovisko považuje však štátne notárstvo za závažné a ak vyjadruje skutočný záujem spoločnosti, pri rozhodovaní k nemu prihliada; sú však aj prípady, v ktorých sa štátne notárstva po náležitom zhodnotení stanoviska MNV od neho odchýlia a rozhodnú inak.

Napr. vo veci sp. zn. R I 530/84 Štátneho notárstva v Topoľčanoch v konaní o registrácii kúpnej zmluvy o prevode rodinného domčeka, v ktorom MNV neodporúčalo registráciu tejto zmluvy z toho dôvodu, že kupujúci je osoba ešte slobodná a o kúpu domčeka „sa zaujímajú“ aj iní občania s rodinami, štátne notárstvo zmluvu registrovalo.

Vo veci sp. zn. R I 408/84 Štátneho notárstva v Nových Zámkoch, v ktorej predmetom prevodu bola garáž na pozemku v osobnom užívaní prevodcov, MsNV vyjadril nesúhlas s týmto prevodom, pretože nadobúdatelia už vlastní jednu garáž. Štátne notárstvo bez ďalšieho túto zmluvu registrovalo s tým, že „registrácii zmluvy nič nebráni, lebo účastníci predložili všetky doklady na preskúmanie platnosti zmluvy“. Týmto odôvodnením sa však štátne notárstvo nevyporiadalo so záporným stanoviskom

MsNV, a to najmä z hľadiska ustanovení § 130 ods. 2 O. z. a čl. 15 písm. h) registračnej smernice 25) , či totiž zmluvou nedochádza k hromadeniu nehnuteľností toho istého druhu občanom nad mieru jeho osobnej potreby.

K § 64 ods. 2 Not. por.:

Novela Notárskeho poriadku (zákon č. 134/1982 Zb.) priniesla zmenu aj v ustanovení § 64 ods. 2 Not. por. pokiaľ ide o formu výroku rozhodnutia štátneho notárstva v prípade, že sa návrhu na registráciu zmluvy nevyhovuje. Namiesto „odmietnutia registrácie“ sa zavádza forma „zamietnutia návrhu“.

Toto novelizované ustanovenie prináša ďalej významnejšiu zmenu pri doručovaní rozhodnutia vydaného v konaní o registrácii zmluvy. Doručuje sa všetkým účastníkom tohto konania, prípadne ich právnym zástupcom a nielen navrhovateľovi. Ak registráciu navrhli všetci účastníci zmluvy, stačí vydať rozhodnutie iba záznamom v spise.

Vo veci sp. zn. R I 724/84 Štátne notárstvo v Senici však rozhodlo o registrácii zmluvy iba záznamom v spise, hoci návrh podali len traja z piatich účastníkov. Tiež vo veci sp. zn. R I 297/83 Štátneho notárstva Bratislava 2 bola zmluva registrovaná záznamom v spise, i keď návrh na registráciu nepodali všetci účastníci. K § 40a O. z.:

Štátne notárstvo v konaní o registrácii zmluvy je povinné predovšetkým skúmať, či zmluva nevrhnutá na registráciu svojím obsahom alebo účelom neodporuje zákonu alebo ho neobchádza alebo sa neprieči záujmom spoločnosti (§ 63 ods. 1 Not. por.).

Ak ide o dôvod neplatnosti právneho úkonu uvedený v ustanovení § 40a O. z., považuje sa právny úkon za platný, pokiaľ sa ten, kto je takým úkonom dotknutý, neplatnosti právneho úkonu neodvolá. Ide teda o prípady relatívnej neplatnosti.

Štátne notárstva zatiaľ vykladali význam a dopad ustanovenia § 40a O. z. pre konanie o registrácii zmlúv nejednotne. Treba tu vychádzať z toho, že toto ustanovenie nezužuje povinnosť štátneho notárstva zaoberať sa pri preskúmaní platnosti zmluvy navrhutej na registráciu všetkými skutočnosťami rozhodujúcimi pre posúdenie toho, či zmluva neodporuje zákonu alebo ho neobchádza alebo sa prieči záujmom spoločnosti. Najčastejšie ide o zmluvy, k platnosti ktorých bol potrebný súhlas podielového alebo bezpodielového spoluvlastníka (§ 140 a § 145 ods. 1 O. z.). Ak bol k zmluve potrebný takýto súhlas, štátne notárstva túto okolnosť nemôžu ponechať bez povšimnutia a nemôžu registráciu zmluvy založiť bez ďalšieho iba na vyvrátenej domnienke platnosti zmluvy, ale musia požiadať účastníkov zmluvy o doloženie tohto súhlasu alebo vypočúť úkonom dotknutého spoluvlastníka na túto okolnosť a spísať o tom notársku zápisnicu, alebo sa s touto okolnosťou vypořiadat' inak.

Napr. vo veciach sp. zn. R I 441/84, R V 10/84, R I 43/84 Štátneho notárstva v Spišskej Novej Vsi bol oprávnený spoluvlastník správne predvolaný štátnym notárstvom a bolo s ním spísané vyhlásenie o tom, že s prevodom súhlasí.

V záujme zistenia skutočného stavu veci štátne notárstvo má možnosť vyžiadať si potrebné stanovisko priamo od oprávneného spoluvlastníka a v prípade potreby ho môže vypočúť ako svedka (§ 25 Not. por. a § 126 O. s. p.). Treba však uviesť, že tretia osoba, ktorá nie je účastníkom zmluvy, avšak je dotknutá relatívne neplatným úkonom, nie je účastníkom konania o registrácii zmluvy (§ 62 ods. 1 Not. por.), takže sa v tomto konaní nemôže dovolávať relatívnej neplatnosti voči účastníkom konania. Na túto skutočnosť je potom štátne notárstvo povinné pri registrácii prihliadnuť. Ak súhlas úkonom dotknutého spoluvlastníka účastníci zmluvy nepredložia ani v lehote, ktorú im určilo štátne

notárstvo, je teda správne, ak si túto okolnosť zisťuje štátne notárstvo aj iným spôsobom.

V niektorých prípadoch je súhlas spoluvlastníka vyjadrený priamo v zmluve o prevode nehnuteľnosti. Zákon osobitne neustanovuje, v akej forme má byť vyjadrený súhlas spoluvlastníka podľa ustanovení § 140 a § 145 ods. 1 O. z.; je však potrebné, aby to bol spôsob nevzbudzujúci pochybnosti. Preto nemožno mať námietky, ak je tento súhlas vyjadrený priamo v zmluve. Pritom aj tu platí, že úkonom dotknutý spoluvlastník nie je účastníkom zmluvy ani účastníkom konania o registrácii zmluvy.

Nepredloženie súhlasu spoluvlastníka (§ 140 O. z.) nemôže byť dôvodom na zastavenie konania o registrácii zmluvy (§ 25 Not. por. a § 43 ods. O. s. p.). Nepredloženie tohto súhlasu nie je však samo osebe dôvodom na zamietnutie návrhu na registráciu zmluvy (§ 64 ods. 1 Not. por.). V prípade, že sa štátnemu notárstvu nepodari zistiť stanovisko dotknutého spoluvlastníka, a to ani po vykonaní ďalšieho vhodného dokazovania (napr. spoluvlastník sa odmietne v tomto smere vyjadriť), štátne notárstvo v zmysle ustanovenia § 40a ods. 1 O. z. povinné zmluvu považovať z tohto hľadiska za platnú; ak tomu nebránia iné dôvody, musí ju aj registrovať. Štátne notárstvo v takomto prípade musí teda vychádzať z domnienky platnosti zmluvy.

Za nesprávne treba považovať rozhodnutie vo veci sp. zn. 4 R I 336/83 Štátneho notárstva v Trenčíne, v ktorej predmetom prevodu bol majetok v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov a účastníkom zmluvy bol iba jeden z manželov. Štátne notárstvo návrh na registráciu zmluvy zamietlo z toho dôvodu, že účastníkom zmluvy je len jeden manžel. Opomenulo, že v takomto prípade účastníkom zmluvy nemusia byť obaja manželia, ale že stačí, ak druhý manžel v zmysle ustanovenia § 145 ods. 1 O. z. k prevodu dá súhlas. Štátne notárstvo však ani nezistovalo, či druhý manžel s týmto prevodom súhlasí.

K § 47 ods. 1 O. z.:

V niektorých prípadoch je k účinnosti zmluvy potrebné rozhodnutie príslušného orgánu. Ak je toto rozhodnutie záporné, zmluva sa zo zákona zrušuje (§ 47 ods. 1 O. z.). Takýmto rozhodnutím príslušného orgánu je napr. rozhodnutie národného výboru podľa ustanovenia § 490 ods. 2 O. z. Štátne notárstva, ak je to potrebné, zisťujú, či príslušný orgán vydal takéto rozhodnutie. Štátne notárstva správne vychádzajú z toho, že toto rozhodnutie musí byť právoplatne vydané pred rozhodnutím o registrácii zmluvy.

Štátne notárstva po zistení, že rozhodnutie príslušného orgánu je záporné, návrh na registráciu zmluvy zamietajú.

Takto postupovalo napr. Štátne notárstvo v Považskej Bystrici vo veci sp. zn. R I 125/83, v ktorej po zistení, že rozhodnutie MNV vydané podľa ustanovenia § 490 ods. 2 O. z. je záporné, návrh na registráciu zmluvy podľa ustanovenia § 64 ods. 1 Not. por. zamietlo.

Aj keď sa zmluva o prevode nehnuteľnosti ruší už vtedy, keď bolo vydané záporné rozhodnutie príslušného národného výboru podľa ustanovenia § 490 ods. 2 O. z. a nie je potrebné vyvolávať tu ešte záporne rozhodnutie štátneho notárstva o návrhu na registráciu zmluvy, predsa ak navrhovateľ napriek poučeniu zotrváva na svojom návrhu na registráciu zmluvy, štátne notárstvo návrh zamietne; návrh tu musí byť vybavený vecne (§ 64 ods. 1 Not. por.). 26)

K § 47 ods. 3 O. z.:

Štátne notárstvo v konaní o registrácii zmluvy je povinné prihliadať aj na dátum uzavretia zmluvy. Podľa ustanovenia § 47 ods. 3 O. z., ak na návrh podaný do troch rokov od uzavretia zmluvy nedošlo

k rozhodnutiu príslušného orgánu alebo registrácii, platí, že účastníci od zmluvy odstúpili. V zmysle ustanovenia § 48 ods. 2 O. z. odstúpenie od zmluvy má za následok, že sa zmluva od začiatku zrušuje, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak.

Štátne notárstva po účinnosti zákona č. 131/1982 Zb. v konaní o registrácii zmlúv prevažne prihliadali aj na dátum uzavretia zmluvy. Iba ojediniele sa vyskytli prípady, keď štátne notárstvo nevenovalo potrebnú pozornosť dátumu uzavretia zmluvy.

Napr. vo veci sp. zn. R I 19/84 Štátneho notárstva v Spišskej Novej Vsi sa na skutočnosť, že zmluva bola predložená na registráciu po troch rokoch od jej uzavretia, neprihliadlo. Na odvolanie všetkých účastníkov odvolací súd rozhodnutie štátneho notárstva zmenil a návrh na registráciu zmluvy s poukazom na ustanovenia § 47 ods. 3 a § 48 ods. 2 O. z. a § 64 ods. 1 Not. por. zamietol.

Keďže v týchto prípadoch dochádza zo zákona ku zrušeniu zmluvy (§ 47 ods. 3 a § 48 ods. 2 O. z.), treba preto v týchto veciach návrh na registráciu zmluvy zamietnuť, ak na ňom navrhovateľ i po poučení zotrvá.

K § 135b, § 135c O. z.:

Po účinnosti zákona č. 131/1982 Zb. sa činnosť štátnych notárstiev rozšírila aj o registráciu zmlúv, ktorými si účastníci chcú zriadiť vecné bremená a nadobudnúť práva zodpovedajúce vecným bremenám. Pojem vecného bremena je vo všeobecnosti vymedzený predovšetkým v ustanovení § 135b O. z.

Účastníci zriaďujú vecné bremená buď priamo v zmluve o prevode nehnuteľnosti, v ktorej je zriadenie vecného bremena jedným z bodov zmluvy a hodnota vecného bremena sa berie do úvahy pri určení výšky kúpnej ceny, alebo samostatnou zmluvou o zriadení vecného bremena. Štátne notárstva správne vychádzajú z toho, že v zásade je možné registrovať oba druhy týchto zmlúv. Prvý z uvedených postupov zodpovedá viacej potrebe rýchleho a hospodárneho konania (§ 4 ods. 1 Not. por.).

Obsahom vecného bremena zriadeného zmluvou je najčastejšie právo doživotného bývania a užívania prevádzanej nehnuteľnosti v prospech predávajúceho alebo darujúceho, pričom v zmluve je výslovne uvedené, že toto právo má povahu vecného bremena. Štátne notárstva však nie vždy poskytujú účastníkom zmluvy potrebné poučenie v tom smere, aby obsah vecného bremena formulovali a vyjadrili dostatočne presne a určite. V niektorých prípadoch bol obsah zmluvného vecného bremena značne všeobecný, takže nebolo zrejmé, akým spôsobom a v akej forme má byť v budúcnosti realizované.

Vecné bremeno má byť teda vymedzené tak, aby nevznikli v budúcnosti pochybnosti, čo tvorí jeho obsah, t. j. aké práva a povinnosti z neho pre účastníkov zmluvy vyplývajú. Preto sa javí vhodné uviesť v zmluve, v akom rozsahu vecné bremeno obmedzuje vlastníka nehnuteľnosti (napr. v ktorých konkrétnych miestnostiach môže oprávnený bývať, ktoré časti parcely môže užívať a pod.).

Napr. vo veci sp. zn. R V 111/84 Štátneho notárstva v Michalovciach účastníci v zmluve uviedli, že kupujúci poskytnú obom predávajúcim bezplatne bývanie až do ich smrti v jednej izbe v rozmeroch 4 x 4 m a v kuchyni v rozmeroch 4 x 2 m, a že táto skutočnosť je už vyjadrená v kúpnej cene.

Podobne aj vo veci sp. zn. R I 929/84 Štátneho notárstva Bratislava-vidiek bolo vecné bremeno vyjadrené tak, že predávajúci majú právo doživotného bývania a užívania jednej (bližšie označenej) izby, kuchyne, kúpeľne a WC.

Ak je obsah vecného bremena v zmluve vyjadrený iba všeobecne, prípadne nezrozumiteľne, štátne notárstvo pri rozhodovaní o návrhu na registráciu takejto zmluvy je povinné na tieto okolnosti prihliadať.

V zásade nemožno však vylúčiť, aj keď sú to iste prípady ojedinelé, ani zriadenie vecného bremena takým spôsobom, že oprávnenému subjektu vznikne na jeho základe právo užívať nehnuteľnosť nepretržite a v celom rozsahu a vlastníkovi zostane iba holé vlastníctvo. Ustanovenie § 135b ods. 1 O. z. totiž nevymedzuje, v akom rozsahu možno zriadením vecného bremena vlastníka veci obmedziť. Ide najmä o prípady, keď rodičia prevedú nehnuteľnosť na dieťa, ale chcú ju v celom rozsahu doživotne užívať. Z týchto zmlúv však musí byť zrejmé, že ide o zriadenie vecného bremena, pričom štátne notárstvo musí dôsledne skúmať, či zriadenie takéhoto vecného bremena nie je v rozpore so záujmom spoločnosti.

Uvedeným spôsobom bolo zriadené vecné bremeno napr. vo veciach sp. zn. R I 205/84 a R I 464/83 Štátneho notárstva v Nových Zámkoch, v ktorých zmluva v tomto smere znela takto: „Účastníci zmluvy sa dohodli zriadiť vecné bremeno, a to právo doživotného bývania a užívania na celú odpredanú nehnuteľnosť“. Štátne notárstvo tieto zmluvy registrovalo. V uvedených zmluvách síce nebolo výslovne uvedené, v prospech koho sa toto vecné bremeno zriaďuje (hoci možno dôvodne usudzovať, že v prospech predávajúcich), inak však tieto rozhodnutia sa javia ako správne.

Obsahom vecného bremena nie je vždy iba právo „doživotného bývania a užívania“. Vyskytujú sa aj prípady, v ktorých právo plnilo odlišný účel (napr. išlo o právo čerpať vodu zo studne, právo priechodu a pod.).

Vo veci sp. zn. R V 3/84 Štátneho notárstva v Martine bolo zriadenie vecného bremena vyjadrené takto: „Keďže na odpredaný pozemok parc. č. 1265/1 v Š. niet osobitného prístupu, zriaďujeme v prospech L. G. a manželky, ako aj v prospech ich právnych nástupcov, vecné bremeno pozostávajúce v práve chôdze a jazdy osobným a nákladným motorovým vozidlom cez pozemok parc. č. 1265/2 kat. úz. Š. na parc. č. 1265/1 s právom mať vlastné kľúče od brány, ktorá parcelu uzatvára. Toto právo chôdze môže sa vykonávať kedykoľvek, právo jazdy vždy vo dne a v noci len z dôležitých dôvodov. Vecné bremeno budú oprávnení a ich právni nástupcovia vykonávať nielen svojimi členmi, ale tiež tými, ktorí budú na pozemku pracovať, bývať, alebo ktorí budú vlastníka oprávneného pozemku navštevovať“. Štátne notárstvo túto zmluvu

V uvedenej veci sa javí, že bolo potrebné presnejšie vymedziť, po ktorej konkrétnej časti pozemku parc. č. 1265/2 majú oprávnení L. G. s manželkou (prípadne ďalšie osoby) právo priechodu. Nie je tu uvedená šírka tohto priechodu ani ďalšie znaky, ktorý by presnejšie určovali, kadiaľ môžu po tejto parcele oprávnení prechádzať. V podobných veciach je preto najvhodnejšie vecné bremeno spočívajúce v práve priechodu zriadiť na základe geometrického plánu, vyhotoveného na tento účel.

Zákon nevylučuje možnosť zriadiť vecné bremeno aj k nehnuteľnosti, ktorá je v spoluvlastníctve niekoľkých subjektov.

Účastníci zmluvy v niektorých prípadoch zriaďujú vecné bremeno v prospech tretej osoby, t. j. osoby, ktorá nie je účastníkom zmluvy.

Napr. vo veci sp. zn. R I 16/84 (R V 3/84) Štátneho notárstva Bratislava 1 bolo zriadené vecné bremeno - právo doživotného bývania v prospech matky kupujúcej, ktorá nebola účastníčkou zmluvy.

Spôsoby vzniku (zániku) vecných bremien sú stanovené v Občianskom zákonníku. V zmysle ustanovenia § 135c ods. 1 môže vecné bremeno vzniknúť predovšetkým na základe písomnej zmluvy. Pritom aj na tieto zmluvy, pokiaľ zákon neustanovuje niečo iné, sa vzťahujú všeobecné ustanovenia §

43 - § 51 O. z. o zmluvách. Podľa ustanovenia § 50 ods. 1 O. z. účastníci môžu uzavrieť zmluvu aj v prospech tretej osoby. Ak nie je v tomto zákone ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak, je táto osoba zo zmluvy oprávnená okamihom, keď s ňou prejaví súhlas (§ 50 ods. 2, veta prvá, O. z.). Z citovaných ustanovení vyplýva, že nemožno vylúčiť, aby osoba nedala súhlas, zmluva by platila iba medzi tými, ktorí ju uzavreli, a právo na plnenie by mal účastník, ktorý plnenie v prospech tretej osoby vyhradil, ak nebolo dohodnuté inak. To isté by platilo, ak by tretia osoba súhlas odoprela (§ 50 ods. 3 O. z.).

V zmysle ustanovenia § 135c ods. 2 O. z. zmluvou môže zriadiť vecné bremeno aj ten, komu patrí právo osobitného užívania pozemku. Ten, komu patrí právo osobného užívania pozemku môže vecné bremeno zriadiť len so súhlasom vlastníka pozemku. Z toho treba vyvodiť, že bez súhlasu vlastníka pozemku je zmluva o zriadení vecného bremena absolútne neplatná (§ 39 O. z.). Niektoré štátne notárstva nezisťujú, či vlastník pozemku so zriadením vecného bremena súhlasí. Zákon síce nevyžaduje, aby tento súhlas bol daný v osobitnej forme, avšak je potrebné dbať na to, aby bol daný v takej forme, ktorá by v budúcnosti nevzbudzovala pochybnosti. Pritom k pozemku zaťaženému právo osobného užívania môže zriadiť vecné bremeno so súhlasom vlastníka iba osobný užívateľ a nie vlastník. Vlastník je totiž obmedzený v disponovaní s pozemkom právom osobného užívateľa.

Vo veci Štátneho notárstva Bratislava 3 sp. zn. R I 251/84 (R V 28/84) bol predmetom kúpnej zmluvy rodinný domček a záhrada, pričom išlo o pozemok, ku ktorému mala predávajúca zriadené právo osobného užívania. V tejto zmluve bolo pre predávajúcu zriadené aj vecné bremeno - právo užívania nehnuteľností (ktoré boli predmetom prevodu) do jej smrti. K zriadeniu tohto vecného bremena nebol daný súhlas vlastníka pozemku - Čs. štátu. Napriek tomu štátne notárstvo zmluvu registrovalo.

Podľa ustanovenia § 135c ods. 4 O. z. vecné bremená zanikajú zo zákona, rozhodnutím oprávneného orgánu alebo písomnou zmluvou. Na účinnosť zmluvy, z ktorej zanikajú práva zodpovedajúce vecným bremenám, je potrebná jej registrácia štátnym notárstvom.

V praxi sa prípady zániku vecného bremena na základe zmluvy (vzhľadom na relatívne krátke obdobie od účinnosti zákona č. 131/1982 Zb.) zatiaľ vyskytujú iba ojedinele.

K zrušeniu vecného bremena zmluvou došlo napr. vo veci sp. zn. R V 4/84 Štátneho notárstva v Lučenci. V danom prípade vecné bremeno bolo zriadené dohodou dedičov (v konaní o dedičstve sp. zn. D 781/83 toho istého štátneho notárstva) a jeho obsahom bolo bezplatné užívanie domovej nehnuteľnosti do konca života oprávnenej. Účastníkom zmluvy o zrušení vecného bremena bol vlastník pozemku, ako aj oprávnená. Štátne notárstvo správne zmluvu registrovalo.

C. K ustanoveniam o konaní o úschovách

K § 66 a nasl. Not. por.:

Podstatným spôsobom došlo k novelizovaniu doterajšej právnej úpravy konania o úschovách, a to nielen v systematike úpravy, ale sčasti i obsahovo. V zásade sa rozoznávajú tri druhy úschov:

1. úschovy prijímané štátnym notárstvom rozhodnutím na návrh účastníka v zmysle ustanovenia § 66 ods. 1 Not. por.,
2. úschovy prijímané štátnym notárstvom na žiadosť zložiteľa, o ktorej štátne notárstvo nerozhoduje, ale iba zložiteľovi vydáva potvrdenie (§ 90a ods. 1, 2 Not. por.) a
3. úschovy pre iné orgány prijímané v súvislosti s trestným alebo iným súdnym konaním, pri ktorej sa tiež vydáva o prijatí len potvrdenie (§ 103a ods. 1, 2 Not. por.).

Štátne notárstva pri prijímaní úschov príslušné druhy úschov aj takto rozlišujú. Prevažujú úschovy prijímané na návrh účastníka v zmysle ustanovenia § 66 ods. 1 Not. por., pri ktorých štátne notárstva vydávajú rozhodnutie o prijatí. Ide až na výnimky o úschovy za účelom splnenia dlhu, a to v značnej časti v súvislosti s vyvlastňovacím konaním.

Pri týchto úschovách štátne notárstva neskúmajú opodstatnenosť právneho dôvodu vzniku záväzku 27) , ktorý sa úschovou má splniť, ani platnosť právneho dôvodu, na základe ktorého tvrdený záväzok (dlh) vznikol, ani neriešia sporné otázky medzi účastníkmi.

Vo veci sp. zn. Nšn 429/84 Štátne notárstvo v Čadci nesprávne zamietlo návrh na prijatie solučenej úschovy zloženej pre neznámych dedičov veriteľa, pretože „zložiteľ si mal dedičov zisťovať“.

Pri úschovách prijímaných na žiadosť zložiteľa boli zistené nedostatky najmä v tom, že v spise niet dokladu o tom, že štátne notárstvo vydalo zložiteľovi potvrdenie o zložení predmetu úschovy.

V konaní o úschovách prijímaných v súvislosti s trestným alebo iným súdnym konaním štátne notárstva zásadne správne postupujú v súlade s ustanovením § 103a ods. 1, 2 Not. por.

Na Štátnom notárstve v Trnave vo veciach sp. zn. Nšn 351/84, Nšn 352/84 a Nšn 353/84, v ktorých išlo o úschovy v súvislosti s trestným konaním, boli však tieto úschovy nesprávne prijaté na základe rozhodnutia namiesto potvrdenia o prijatí.

1) Úplné znenie Zákona o rodine (zákona č. 94/1963 Zb.), Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb.), Občianskeho súdneho poriadku (zákona č. 99/1963 Zb.) a Notárskeho poriadku (zákona č. 95/1963 Zb.) boli vyhlásené pod č. 66/1983 Zb., č. 70/1983 Zb., č. 78/1983 Zb. a č. 72/1983 Zb.).

2) Porov. k tomu zborník I Najvyššieho súdu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvem“, SEVT, Praha 1974, str. 371.

3) zákon č. 94/1964 Zb. (ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 66/1983 Zb.)

4) v ČSR zákona č. 137/1982 Zb.

5) Porov. aj č. 37/1985 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.

6) Pozri č. 3/1971 a č. 65/1972 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk [str. 237 - 238].

7) v ČSR zákon č. 157/1983 Zb.

8) v ČSR vyhláška č. 23/1984 Zb.

9) obdobne i metodický návod Ministerstva financií ČSR z 27. 4. 1984 čj. 314/7900/1984

10) Porov. aj č. 37/1985 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.

11) ako náhrady v zmysle ustanovenia § 135c ods. 6 O. z.

12) Pozri č. 53/1973 [str. 193] Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.

13) zákon č. 40/1964 Zb. (ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 70/1983 Zb.)

14) Išlo o vec, v ktorej súd neuložil v trestnom konaní prepadnutie majetku.

- 15) Pozri predchádzajúcu poznámku pod čiarou.
- 16) Pozri č. 26/1975 [str. 140] Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.
- 17) zákona č. 140/1961 Zb. (v znení vyhlásenom pod č. 113/1973 Zb. a v znení zákona č. 43/1980 Zb.)
- 18) Porov. však aj rozhodnutie uverejnené pod č. 39/1982 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk („Prokurátor může u soudu uplatnit návrh na určení / § 80 písm. c) o. s. ř./ neplatnosti smlouvy, a to i současně s návrhem, aby bylo vysloveno, že plnění z neplatné smlouvy připadá státu podle ustanovení § 457 odst. 2, 3 o. z.“).
- 19) zákona č. 99/1963 Zb. (ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 78/1983 Zb.)
- 20) v ČSR zákona č. 147/1984 Zb.
- 21) Pozri k tomu zborník I Najvyššieho súdu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvem“, SEVT, Praha 1974, str. 535.
- 22) v zákone č. 95/1963 Zb. (ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 72/1983 Zb.)
- 23) Porov. k tomu č. 21/1979 (str. 176 a nasl.) a č. 49/1982 (str. 284 a nasl.) Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.
- 24) t. j. napr. spísať žiadosť o súhlas MNV s prevodom nehnuteľnosti podľa ustanovenia § 490 ods. 2 O. z., prípadne žiadosť o devízové povolenie k prevodu (v zmysle ustanovení zákona č. 142/1970 Zb. a vyhlášky č. 143/1970 Zb.)
- 25) Ide o inštrukciu Ministerstva spravodlivosti z 19. 5. 1964 č. j. 297/64-MS-OK a Ministerstva poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva (uverejnenú pod č. 8 v čiastke 6/1964 Zbierky inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti so zmenami obsiahnutými v oznámení č. 1 v čiastke 1-2/1968 Zbierky inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti), ktorou bola vydaná smernica o postupe pri registrácii zmlúv na štátnom notárstve a pri udeľovaní súhlasu na prevody pri registrácii zmlúv na štátnom notárstve a pri udeľovaní súhlasu na prevody a nájmy niektorých druhov nehnuteľností okresnými národnými výbormi.
- 26) Porov. č. 32/1982 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk [str. 185, ods. 2].
- 27) Pozri č. 34/1977 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk, str. 159.